

Ilmub kord nädalas.

TOIMETUS JA TALITUS:	TELLIMISE HIND:	KUULUTUSTE HIND:
Tallinn, Pagari tän. № 1, tuba 50. (Sõjaministeeriumi majas).	„Sõduri“ nädala väljaanne	$\frac{1}{1}$ lehekülge . . . . . Mk 3600
Avatud kella 8—15.	Aastas . . . . . Mk 500	$\frac{1}{2}$ „ . . . . . „ 1800
Telefon 1-63 (Sõjaväe keskjaamast).	Poolaastas . . . . . „ 250	$\frac{1}{4}$ „ . . . . . „ 900
	Veerandaastas . . . . . „ 125	$\frac{1}{8}$ „ . . . . . „ 450
	„Sõdur“ ja „Sõjateadlane“	$\frac{1}{16}$ „ . . . . . „ 250
	Aastas . . . . . Mk 600	
	Poolaastas . . . . . „ 300	
	Veerandaastas . . . . . „ 150	

№ 10.

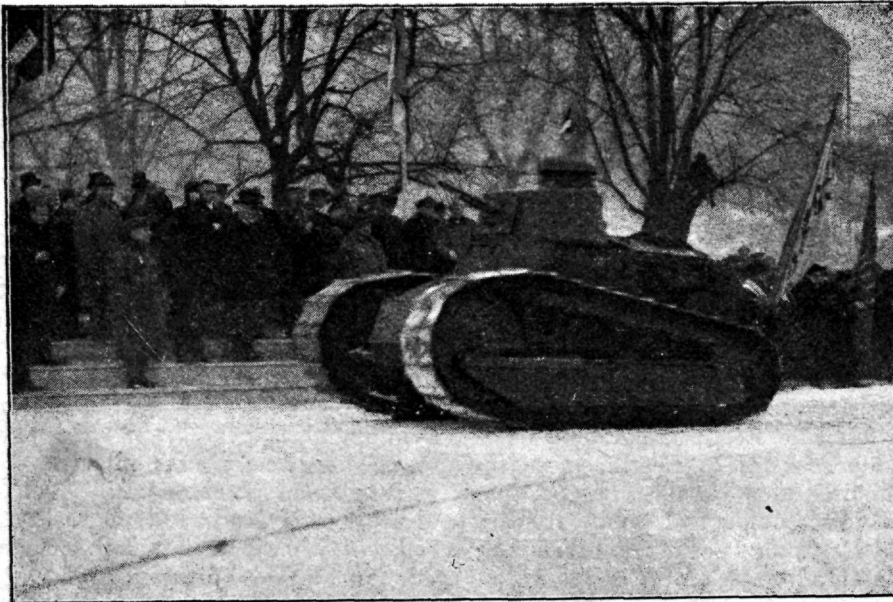
Laupäeval, 14. märtsil 1925.

VII aastakäik.

S I S U:

A. Tr.: Läti Karutapja. — A. Tr.: Karutapjate ordu aumärkide annetamine Eesti sõjaväelastele. — J. M.: Väeosade komisjonidest. — J. A—n.: Nõukogude Vene punaväe organisatsioon ja tugevus Inglise andmete järele. — J. A—n.: Sõjaväe manöövrid Inglismaal. Pealesõjaaegsed tingimused. (Järgneb). — X.: Vormi muutmise puhul. — Allohv. J. T.: Allohvitseri auaste. — V. K-k.: Märkused mõnede „Sõduri“ artiklite kohta. — Kaitseleit. — Kaitseväe elu. — A. Jaakson: Leitnant V. Uegeinam †. (Nekroloog). — Sõja- ja meriväelised teated välisriikidest. — Keelenurk. — Kolm kohalikku keelt. — Raamat-teated. — Väljamaa sõja-ajakirjandus. — Kohus. — Kroonika. — Ametlikud teated. — Küsimused ja kostused. — Malenurk. — Kuulutused.

Vabariigi seitsmendalt aastapäevalt.

Raske tank aastapäeva paraadil hra Riigivanemast ja Läti külalistest mööda liikumas.

Läti Karutapja.

Toimetuse märkus: Viimasel Vabariigi iseseisvuse aastapäeval said paljud meie kaitseväelastest Läti sõjaväelise aumärgi Karutapjate Ordu aumärgi osalisteks. Kuid paljudel meie sõjaväelastel on tume ehk hoopis teadmata, missugune rahvusline ja ideeline tagasein peitub selle aumärgi nimetuse taga ja mis tähendab nimetus „Karutapja“.

„Karutapja“ on Läti rahvusline kangelane, kes puhastas maad, praegust Läti maad muinasajal, metsloomadest ja tegi tema pinna inimestele elamise kõlbuliseks. See on seesama idee, mis peitub meil Kalevipojaski, kes kündis maad ja ehitas linnu.

Nagu eestlastel Kalevipoeg, on lätlastel muinaslooliseks rahvusliseks kangelaseks Karutapja, kelle nimelisi ordumärke Läti valitsus Eesti sõjaväelastele on annetanud.

Karutapja lugulaul räägib, et ta sündinud olla emakarust, kelle keegi metsnik omale naiseks taltsutanud. Poisikene sirgunud peagi tugevaks noormeheks. Emalt pärinud ta karu kõrvad ja haruldase jõu, mispärast temale nimeks antud „Karukõrvadega“. Jõud peitunud tal kõrvades. Esimestel noorusaastatel puhastanud ta isamaja ümbruskonda röövlomadest: karudest, huntidest ja metssigadest, keda ta kätega lõugadest kinni haaranud ja lõhki tõmbanud. Sealt omanud ta nime „Karutapja“.

Pärastpoole, kui kodus enam tema hiigla-jõule vastavat tööd ei leidunud, kakanud ta Baltimail tööd otsides ringi käima. Igalpool purunenud tööriistad, kuhu ta vähegi käe külge pannud.

Kord palganud ta end Diiina jõel parvetajaks. Kui rahvas parvele olnud kogunenud, hakanud ta aerutama, kuid juba esimese tõmbe juures murdunud aerud. Vesi oleks tingimata parve puruks lõhkunud, kui Karutapja aerude asemel käsa tööle ei oleks pannud. Kiirest voolust hoolimata viinud ta parve õnnelikult teisele kaldale.

Kord olnud tal kokkupõrge ka Eesti kangelasega „Kalapoisiga“ (arvatavasti on siin viimase all mõeldud Kalevipoega). Kalapoiss tahtnud oma väega Burtneki lossi tungida, kuid Karutapja, pealetungimisest kuulda saades, rutanud talle vastu. Olnud parajasti lõuna aeg. Kalapoisil olnud üks härg juba söödud ja siga küpsenud varda otsas tulel. Kõrval seisnud puu-nui ja selle otsas veski-kivi. Nähes Karutapjat haaranud Kalapoiss nuia ja löönud sellega karutapjal hobuse alt. Karutapja haavanud Kalapoissi mõõgaga reiest. Viimane haaranud kukkudes männast kinni, kuid tõmbanud sellega viimase ühes juurtega maast välja, omale rinna peale. Kalapoiss hakanud surmahirmus Karutapjat paluma. Viimaks leppinud nad kokku mitte ilmaki enam sõdida. Karutapja aidanud Kalapoissi üles tõusta ja tema haava kinni siduda. Sest ajast valitsenud Läti ja Eesti vahel rahu.

Veel palju sellesarnaseid vägitükke jutustatakse Karutapjast. Kord võitluses nõia pojaga, kes tal kõrvad peast ära rainunud, mille läbi tal ka jõud kadunud, leidnud Karutapja surma. Võitlus sündinud kõrgel Diiina kaldal, kust nad viimaks pika heitlemise järele mõlemad alla kukkunud ja voogudesse kadunud.

A. Tr.

Karutapjate ordu aumärkide annetamine Eesti sõjaväelastele.

„Latvias Kareivis“, tuues Karutapjate ordu uute Eesti kavaleride pildi, avaldab ühtlasi ka kirjatüki ühe Eestit külastanud isiku sulest, kes muu seas ütleb: Eestikeelt mitte-õskajal puudub iseäranis sagedasti kõrvu sõna „vaba“, mida võib kuulda igal pool. Küsisin oma sõbralt Eesti ohvitserilt ta tähendust, kes mulle selle lahkel äraseletas. Sõna „vabadus“ on Eesti rahval juba muistsest ajast peale püsinud püha ja kalli sümboolina, mispärast ka Eesti oma vabaduse võtlejate rinda ehib „Vabaduse ristiga“. Paljud Vabaduse risti omanikud on nüüd ühtlasi ka Karutapja aumärgi kavalerid.

Karutapjate ordumärkide annetamine Eesti sõjaväelastele sündis 24. veebr. Välisministee-

riumi suures saalis. Ruumid uhkelt deko-reeritud. Tulevased Karutapja ordeni kavalerid on ühtlasi kõik ka Vabaduse risti omanikud, nende eesotsas populaarne Eesti sõjaväe ja seltskonna poolt austatud end. sõjavägede ülemjuhataja kindr. Laidoner, siis kindr.-major Lill, kindr.-major Soots, kol. Tõrvand ja teised tähtsamad sõjaväe juhid.

President Tshakste ülistab omas kõnes Eesti sõjaväe teeneid Läti vabastamise võitluses, kus paljud sõjaväelased ennastalgavalt on töötanud. Läti riik tahab neid austada, annetades neile oma ainukest sõjalist ordeni.

Peale Tshakste kõnet algab aumärkide väljajagamine. Igale uuele karutapjale soovib president õnne ja tänab neid nende teenete

eest. Peale tseremonii lõppu täidetakse uute Karutapjate klaasid vahuviinaga. Kõik on ülevas meeleolus.

Kohtavad teineteist vanad lahingu seltsimehed, tuletavad meelde endist sõprust, ülelatud raskusi ja saadud võitused. Jutu teem on igalpool ühtlane: meil eestlastel ja lätlastel on ühised huvid, ühine eesmärk ja ühine saatus.

Mitmed uued karutapjad tõlgitsevad vaimustusega sõna „Lahtshplehis“ (karutapja). Nad tahaks heameelega tutvuneda eposega Läti muistse kangelase üle, kel palju sarnadust Eesti kangelase Kaleviga. Keegi Karutapja ordeni kavaler hüüab: „Lahtshplehsi ja Kalevi kangelaste vaim elagu jäädavalt Eesti-Läti südames!“

A. Tr.

Väeosade komisjonidest.

Väeosad on praegu liialt koormatud iga-suguste komisjonidega, kuid niikaua, kui see olukord veel muudetud ei ole, peaksid aga komisjonid oma kohustest, mis seaduses ettenähtud, siiski täpselt kinni pidama ja neid mitte ignoreerima. Kuid komisjonid püüavad aga kuidagi moodi ainult akti kokku seada ja ei toimeta paljudel juhtumistel kaugele oma ülesannete kohaselt. Tean väeosa, kus aasta jooksul kolm üleandmise komisjoni, üks aasta-komisjon ja peale selle veel igakuused komisjonid väeosa varandust ja majapidamist revideerisid ning üle andsid, kuid sellegi peale vaatamata ei ole need komisjonid seda näinud, mida nad nägema oieks pidanud; see tähendab, nad on töötanud ükskõikselt ja kergelt öeldud — hoolimata. Üldine nähtus on, et väeosa likvideerimise juures on ilmsiks tulnud nähtusi, mis tõendavad, et kuu, ega ka aasta-komisjonid ei ole raamatute kokkuvõtteid lihtsalt revideerinudki ega tähtsaid vigu tähele pannud. Üks suur väärnähtus on see, et komisjonid usuvad rohkem paberit, ja varaaitsid, ega ladusid üldse ei kontroleerigi, varandusi põhjalikult üleluges, kaaludes, j. n. e., nagu kord ja seadus seda nõuab. Tagajärg on see, et hiljem kõik väeosa majanduse juhid kohtu alla antakse, väeosa ülemast alates. Nüüd algab siis see juurduse toimetamine ja komisjonide töö, ning igaüks püüab § leida, mille põhjal ennast puhtaks pesta. Teine suur puudus on selles, et komisjonid ei revideeri mitte kõiki raamatuid, ega aruandeid, mis seaduse järele revideerimise alla käivad. Sõjaväe Varustuse ülemä käskudes Nr. Nr. 3. 1919 a. 7. 12. 16. ja 22.—1920 ja 16. ning 20.—1923 a. on selgesti ära näidatud, missugused raamatud ja aruanded komisjoni revideerimise alla käivad.

Komisjon aga katsub lihtsalt oma töö kuidagi ära teha ja unustab hoopis, et teda ennast ka karistus varitseb. Sv. Sead. kogu XX raamatu § 17 räägitakse umbes järgmist: kui ilmsiks tuleb, et kuskil on riigi raha, või

varandust kellegi poolt raisatud, või mitte-seaduslikult tarvitatud, siis vastutavad ka komisjoni liikmed oma varandusega, kui nemad revideerimise ajal seda tähele ei pannud. Sama raamatu § 45 ütleb, et kuu-komisjoni liikmed võetakse seaduslikule vastutusele, kui nemad ei teinud ilmsiks vigu, või seadusevastasust, mis revideerimise ajaks juba olid aset leidnud. Sama raamatu § 47 ütleb aasta-komisjonide kohta umbes niisamuti, ning § 58 toonitab järgmist: möödä-läinud aasta vararaamatute ja varanduse läbikäigu revideerimise komisjon revideerib varandust raamatute ja nimekirjade järele täpselt ja hoolsalt, kus juures ta varanduse revideerimist toimetab tingimata arvuliselt, kaaluliselt ja häduse poolest. Sõjaväe Varustuse ülemä ringkirjas Nr. 3.—1918 a. on komisjonide jaoks juhtnöörid antud ja niisama on ka Sõjaminstri käsukirjas Nr. 383—1923 a. tähelpanu selle peale juhitud, kuidas nad tegutsema peavad.

Väga puudulikult talitavad harilikult need komisjonid, kes kõiksugu varandust kõlbmatuks tunnistavad. See komisjon ei pane varanduse seisukorda üldiselt täheleegi, ega hinda varanduse tõelist väärtust. Kompanide ülematel on soov varandusest lihtsalt lahti saada ja selle tõttu püütakse aga kõik, mis vähegi võimalik ja vähe vana näib olevat, komisjonile ette panna, kuid selle peale ei mõtle keegi, kust uut saadakse ja et vana asja väikse paranduse järele veel kauem võiks tarvitada, kui saadud uut lohaka ümberkäimise juures. See komisjon peaks teadma, et tema peremees on ja kohustud on riigi huvisid kaitsma, ning peaks selle tõttu iga asja hoolega järele vaatama enne kui midagi otsustab. Kui komisjon märkab, et asja kõlbmatuks muutumises kuritarvitusega, lohakusega või hooletu ümberkäimisega tegemist on, siis peaks ta asja kõlbmatuks tunnistades, ka selle põhjuse akti üles võtma. Selle komisjoni teiseks paheks on see, et nemad ei käsitle sugugi juhtnööre, mis Sõjavägede

ülemjuhataja, Sõjaministri ja Sõjaväe varustuse ülemä käsitudes selleks on avaldatud, s. o., ei liigita varandust j. n. e. Ja siis algab see akti edasi tagasi käimine, enne kui ta kinnitamist leiab. Ühe sõnaga — komisjonid ei toimetata küllalt asjakohaselt ja ei tarvita oma õigusi. Aasta-, kui ka kuukomisjonidel on täieline õigus tervet väeosa majandust revideerida, ning kõik, milles mitteseaduslikku märkavad, akti üles võtta. Väeosa ülematel tuleks komisjonide kohta rohkem oma võimu tarvitada, kui midagi ebamäärset nende tegevuses ilmsiks tuleb. Ka tuleks mõnikord määrata erakorralisi komisjone, kes ühte kui teist asja ette-teatamatalt revideeriks, nagu see XX r. § 58 märkus 1.s ettenähtud.

Niisama peaksid väeosa ülemad püüdma täita S. S. K. XX raamatu §§ 7 ja 56 ülesseatud nõudeid ja isiklikult ning ootamatult ühte kui teist majanduse ala revideerima, sest muidu võib nende tegevusetus ja võimu mittetarvitamine neid süüpingini viia. Majanduse ülemad peaksid rohkem rõhku panema XX raamatu §§ 18 ja 56 peale, mille järele nemad kohustatud on isiklikult ja võimalikult tihti revideerima kõiki väeosa töökodasid, nende materjaalsid, tööproduktiivsust, hoolust ja kokkuvõetlikkust materjaliga ümberkäimises, kõiki väeosa varandust ladudes ja varaitades j. n. e. Pataljoni ülemad ei tohiks unustada omi kohuseid majanduse alal, mis XX raamatus § 55 märkuses ja § 105 on ettenähtud ja lühidalt järgmist nõuavad: Pataljoni ülem, kui lähem ülemus peale rügemendi ülema, on kohustatud a) hoolt kandma kompanide toidu- ja kõigi teiste aruannete õieti pidamise eest, et kõik selleks ettenähtud seadused ja määrused täpselt täidetud saaksid, ja et kompani ühelt komanderilt teisele saaks seaduses ettenähtud korras õieti üleantud; b) kannab erilist hoolt selle eest, et sõdurid neile määratud palga ja teised rahalised tasud, kui ka isiklikud saadetised õigel ajal kätte saaksid, c) kannab hoolt, et raha nõudmise nimekirjad saaksid õigel ajal raha saamist ja peale selle väljamaksmist staapi saadetud, d) kui kuskil kompanis hooletust, või

mitteteadmist märkab, siis annab juhatust, karistab süüdlasi ja võtab neid oma võimupiirides vastutusele, ning üldse astub igasugu sammusid, et kõik korras oleks, või korda seataks; tähtsamatel juhtumistel kannab sellest väeosa ülemale viibimata ette.

Kompanide või vastavad ülemad peavad kõige kompani majandusega ja varandusega isiklikult tuttavad olema, ning neid isiklikult igast küljest ja igal ajal revideerima. Ei või jääda lootma ainult varahoidja, kirjutaja või toitlustaja peale, ega nende poolt peetavatele raamatutele ja aruannetele nii kerge käega ilma faktilise kontroleerimiseta alla kirjutada. Kompani ülemal peavad olema, nagu öeldakse, silmad ees ja taga, sest muidu võib ta kompani inspekteerimisel, või üleandmisel sarnase üllatuse peale juhtuda, mis teda kohtu pingini viib. Ja see on nüüd peaaegu igapäine nähtus. Kui kõik ülemad oma kohustest hoolega kinni peaksid, siis ei tuleks likvideerimisel, või üleandmisel ei puudujääke, ega kohtu alla minekut. Üldine nähtus on, et riigivarandusega ei käida küllalt hoolikalt ümber, ega kanta tema eest korralikult hoolt. Iga sõjaväelase üks püham kohus peaks olema riigivaranduse eest veel rohkem hoolt kanda, kui oma isikliku varanduse eest ja ammugi peaks see mõte meist kadunud olema, et „see on kroonu oma ja kroonul on kõiki küllalt“. Nüüd on iga kodanik ise see „kroonu“ ja sellepärast on riigi varandusega hooletumalt ümberkäimine just sama, kui oma isikliku varanduse pillamine ja seega suurendamine aina oma ilmaeegseid väljaminekuid. Tõsi on, et riviülematel on väga vähe aega majanduse peale oma tähelepanu pöörata, kuid seni, kui see nõue muudetud ei ole, ei aita siin mingisugune vabandamine, vaid seadus nõuab oma, ja rivi ülemad on majanduse eest ikkagi vastutavad. Seda peaksime kõik heaks kiitma, et tulevikus riviülemused, kui mitte täielikult, siis ometi osaltki neid koormavast majandusest saaks vabastatud. Seda peaks juba meie uute sõjaväe seaduste väljatöötamisel arvesse võetama.

J. M.

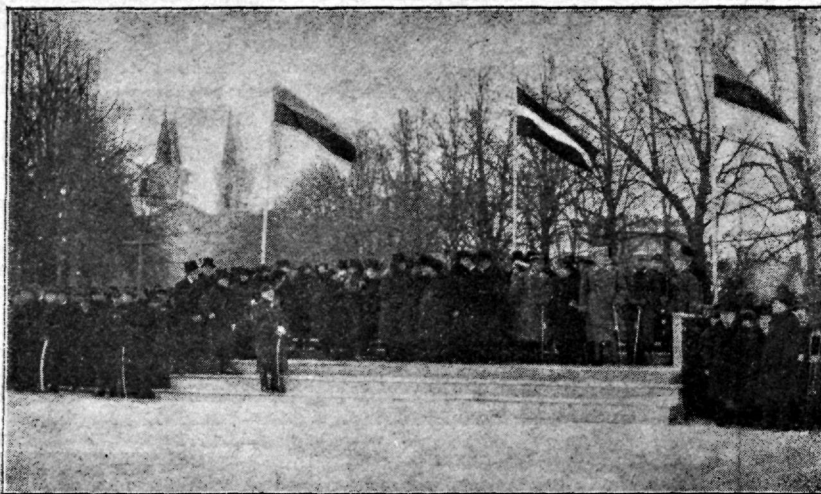
Nõukogude Vene punaväe organisatsioon ja tugevus Inglise andmete järele.

Nõukogude Vene punaväe organisatsiooni ja tugevuse kohta kirjutakse „Times'is“ asjatundjate poolt: Vene kommunistilise erakonna poliitiline büroo, mis oma organisatsioonide — Nõukogude valitsuse ja Kommunistilise internatsionaali kaudu Venemaad tegelikult valitseb, töötab kõigest jõust Trotski mõju hävitamise sihis punases armees. Juba kauemat aega enne

tema tagandamist on Trotski väga halvas vahekorras olnud poliitilise büroo diktaatoritega — Kamenevi, Stalini ja Dzerzhinskiga. Selle ägeda konflikti jälgi leidis isegi hästi distsiplineeritud Nõukogude ajakirjanduses, nagu „Times'i“ erikirjasaatja seda konsulteerib. Trotski sõprade väljasõomist punase armee juhtide hulgast toimetati sihikindlalt üle aasta.

Vabariigi seitsmendalt aastapäevalt.

Hra Riigivanem, Riigikogu esimees, Vabariigi valitsuse esitajad, Läti küllalised, diplomaatline korpus ja välisriikide sõjaväeesitajad poodiumil enne väeosade möödumist.

Punavägi on sõjariist, mis enamlaste poolt on loodud mitte ükski kaitse otstarbeks oma vaenlaste vastu, vaid peasjalikult uut territooriumite valdamiseks ja neil territooriumidel kommunistilise diktatuuri maksma panemiseks. Punaväe täpse tugevuse, tema sõjalise väljaõpetuse ja relvvarustuse väärtuse kohta võivad küll mõnesugused kahtlused tekkida, kuid selle organisatsiooni taga peituva tegeliku vaenulikkuse kohta aga, mis päevpäevalt ilmsiks tuleb sarnaste tundemärkide näol, mida sõja-eriteadlased ei saa silmade vahele jätta, mingisugust kahtlust olla ei või.

Inglise sõja-eriteadlased, nagu selgub küsimustest ja vastustest Inglise parlamendis, loevad punase armee tugevust 1.030.000 mehe peale. Ühe oma kõne ägeduses eitas Trotski selle arvu tõepärasust, toonitades, et punane armee seisab koos ainult 567.000 mehest. Nähtavasti lähvad arvud küll suuresti lahku, kuid lõpuks pole mitte tähtis punaväe praegune meeste arv, vaid palju tähtsam on Nõukogude sõjaliste organisatsioonide arv, milliseid Venemaa suure meeste tagavara tõttu võimalik on kiires korras suure tugevuseni komplekteerida.

Punase jalgväe 17 armee korpust, mis on ärajatatud kogu Vene territooriumi peale, sisaldavad 56 diviisi. Punase armee normaalse diviisi ametlikus koosseisus on ettenähtud 8.698 meest. Selle koosseisu järele oleks punast jalgväge 487.108 meest. Tegelikult aga nii suurt arvu ei ole, sest diviisis on ainult umbes 6.000 meest, mille järele kogu Vene jalgväe tugevus umbes 336.000 meest oleks.

Palju diviise on kokkuhoiu mõttes praegu vähenatud koosseisudega ja mõned diviisid on üleviitud territoriaal-miilitsa alusele. Ustavate andmete järele on Venemaal praegu 27 diviisi täies tugevuses, s. o. 5.000 kuni 6.000 meest igas diviisis, nende hulgas 4 diviisi, mis kokkuseatud rahvuslisel alusel Kaukaasias ja Turkestaniist rekruteeritud meestest; 13 diviisi sisaldavad vähendatud koosseise, igas diviisis 4.000 kuni 5.000 meest; peale selle on veel 16 diviisi kaadrit territoriaal-miilitsa tarvis, umbes 1500 mehega igaüks.

Jalgväe tugevus.

Seega tõuseb tegevas teenistuses olevate jalgväelaste arv, nagu „Times“ ütleb isegi minimaalselt võttes, kuni 251.000 mehe peale. Kuid arvesse võttes, et Venemaa iga aastane nekrutite kontingent on kindlasti mitte vähem kui 700 000 meest, et teenistuse aeg reserveis kuni 40 eluaastani kestab ja et territoriaal-diviisid nekrutidele ja tagavaraväelastele iga aasta 3 kuud eriõppust annavad, siis on kerge arusaada, kui hõlbus

on punase jalgväe meeste arvu vähemalt mõne nädala jooksul poole miljoni peale tõsta ja paari kuu jooksul miljoni ehk veel suurema arvu peale. Huvitavaks jooneks jalgväe rügementides on nõndanimetatud „laskurkompanid“, kes tugevasti relvastatud kuulipildujatega ja kelle tarvis punase kindralstaabi poolt on väljatöötatud eri instruksioonid.

Punane ratsavägi koosneb 16 diviisist ja 9 üksikust brigaadist, mis korpuste juhatuste juure komandeeritud. On teada, et 2 neist diviisist on praegusel ajal ainult paberil. Ametlikult on 6 rügementi diviisist ja 3 rügementi brigaadist. Seega oleks venelastel siis 111 rügementi ratsaväge. Meeste arv ratsarügementides kõigub 300 ja 500 vahel. Arvates, et rügementis on 500 meest, oleks Venemaal ratsaväge 55.500 meest. 10 diviisi on armee korpustest rippumatud ja moodustavad Budenõi esimese armee (3 diviisi), esimese ja teise kasakate ratsakorpuse (4 diviisi) ja mõned iseseisvad individuaalsed üksused. Peale selle on võimalik kokku saada veel 50.000 meest, mis kasakate reserv-rügementides. Osa ratsarügementidest on relvastatud mitte ükski kergete, harilikku tüüpi kuulipildujatega, vaid ka raskete, rataste peal ja hobuse jõul liikuvate kuulipildujatega.

Kahurvägi.

Välja-kahurväes on nominaalselt 1.344 kahurit. Need kahurid on endise keiserliku armee pärandus ilmasõjast 1914–1917 a. Kahurvägi koosneb umbes 30.000 mehest. Peale selle on kahurväel veel haubitsad Vene ja Inglise toodangust, vanad Venetüübilised piiramise kahurid ja isegi sõja ajal ostetud Jaapani raskeid välja-kahureid. Kahurid Inglise toodangust kuuluvad nende hulka, millega varustati Venemaal sõja ajal. Ühtekokku võib mitmesugustes kahurväe üksustes ja tehnilistes abiladudes, parkides ja remont-töökodades kokku umbes 100.000 meest teenistuses olla. Peale selle on umbes 50.000 meest soomusautode, tankide, soomusrongide ja kindluse üksuste kompanides Kõiki seda meeste arvu kokku võttes, ilma õhujõudude ja gaasiüksusteta, saame jalgväe, ratsaväe ja kahurväe peale minimaalse arvu 456.000 meest, mis-sugust arvu, nagu öeldud, võib Venemaal kergesti jalgväes kahekordseks ja ratsaväes 50.000 mehe võrra suurendada. Mis kahurväesse puutub, siis on kahtlane, ka selle järsk suurendamine materiaalselt küljest ja muul viisil võimalik on.

Hoolimata vastupidistest kuuldustest, ei kujuta endast punane õhujõud suurriikidele kuigi kardetavat hädahoitu. Kolme aasta eest püüdis Trotski kõigest jõust Vene õhujõudusid selle võrra suurendada, et nende

koosseisud vastaksid proportsionaalselt punase armee tarvidustele. Osteti lennukeid väljamaalt ja loodi hulk õhuüksusi ning asutati aerodrome. Kodanikkude vaimustuse tõstmiseks tekkis ellu vabatahtlik „Õhulaevastiku sõprade selts“, kuid kõikidest neist püüetest ja suurest kõmüst hoolimata, on Venes õhujõudude alal väga vähe korda saadetud. Tuleb kahelda, kas punaarmee suudab kuni 200 võitlusalennukit võitlusesse saata. Meeskonna võimetus ei ole edusamme märgata ja punaväe lennuasjandus ootab alles meest, kes temale elu sisse paneb. Palju rohkem tähelepanu pühendatakse seal gaasi sõjale, kui sõjaväelisele lennuasjandusele.

Staabiid.

Punaväe peajüks on punase kindralstaabi ohvitserid Moskvas. Need sõja-eriteadlased on pärit endisest keiserlikust armeest, kuid on andunud uuele korrale, mis neile mõnes suhtes suurema vabaduse annab unistada Vene sõjaväelise ülivõimu maksmapanekust Ida-Euroopas ja Kesk-Aasias. Enamlaste sõbralik vahekorra endise keiserliku kindralstaabi eriteadlastega on teinud punasest armeest agressiivse jõu. Illustreerides punaväe organisatsioonides valitsevat agressiivset vaimu, võib kahte asjaolu allakriipsutada — sõja ettevalmistust piiririkidega ja gaassõja ettevalmistust.

Ei saa märkimata jätta ka keskvalitsuse käsutada olevaid erijõudusid, — tuntud „tsheka“ või „tshoni“ vägede näol. Need väed koosnevad 100.000 kuni 200.000 mehest ja moodustavad jalgväe, ratsaväe ning kahurväe ja on varustatud isegi soomusautodega, lennukitega ning tankidega. „Tshoni“ väed rekruteeritakse noortest meestest, keda eriliselt väljaõpetatakse kommunistilise erakonna doktriinide alusel. Peale selle on neis väga tugevad kaadrid vanadest kommunistidest võitlejatest. „Tshoni“ vägesid tarvitatakse peaaesjalikult koduste vastuhakkamiste maha surumiseks. Sõjaväljal on nende ülesandeks seista kuulipildnjatega punaarmee rügementide selja taga, et neile kohe tuld anda, kui nende seas mingisugust kõhklemist märgatakse.

Relvastatud röövsalgad.

Üheks punaarmee ülesandeks on tüli tekitamine naaberriikides. Asjaolu, et Nõukogude Venemaa oma naaberriikidega vormiliselt rahujalal seisab, ei takista teda sugugi nendele riikidele igasugust võimalikku kahju sünnitada. Nõukogude Venemaa on tüli tekitamiseks väljahaudunud umbes järgmised meetodid: Olles otsustanud tüli tekitada mõnes naaberriigis, loob

Nõukogude valitsus selle riigi piiri ääres oma territooriumil „iseseisva vabariigi“ — „rahvuslise põhimõtete“ alusel, mille tagamõtteks aga on rahulolematuse tekitamine sugurahva juures piiri taga. Nõnda kutsuti Nõukogude valitsuse poolt ellu Valge-Vene vabariik Poola külje all ja Moldaavia vabariik Rumeenia piiril; Turkmeenia vabariik — mõju avaldamiseks turkmeenide suguharude peale Persias ja Afganistanis, ning Usbek'i vabariik Tadjik'i autonoomse maakonnaga — mõju avaldamiseks Ida-Afganistani suguharude peale kuni Chitral'ini, Inglise mõju piirkonnas; Kara-Kirgiisi vabariigil on eesmärgiks mõjuda Hiina turkestaanlaste peale.

Ühenduses nende vabariikidega, eraldab ka punane armee endast nimepidi iseseisvad eriuksused tüli tekitamiseks piiri peal. Organiseeritakse regulaararmeest võetud meestest röövsalgad, kes väga sagedasti isegi regulaarvägede vormiriide kandmist jätkavad. Poolamaa, näiteks, oli sunnitud moodustama 30.000 mehe suuruse eriväe nende röövsalkade vastu võitlemiseks. Olgugi, et Nõukogude valitsus sellekohaste protestide puhul ennast ametlikult lahti ütleb isegi igasugusest teadmistest niisuguste röövsalkade olemasolu kohta, siiski saavad need röövsalgad Nõukogude valitsuse poolt, mitte üksi relvastatud, vaid Vene regulaarvägede poolt koguni toetust röövkäikudeks üle piiri.

Gaassõja ettevalmistamisel ei ole nii väga tähtis see, mis tehtud on, vaid tähtis on see, mis punase armee juhid sellel alal ära teha sooviksid. Gaassõja suur pooldaja oli Trotski, kes isegi „Vabatahtlise sõja-keemilise seltsi“ — Dobrohimu, ellu kutsus. Sõja ajal sisseseatud gaasi tehased said uuesti käima pandud ja sõjavägesid gaasi tarvitamisega eriliselt tutvustatud. On olemas kava 60 gaasi-salga moodustamiseks ja kahurvägi teeb gaasi pommidega kestvalt katseid. Trotski püüdis välja näidata, nagu oleks Ameerika kommunistid temale Ühisriikide sõjaväe uue gaasi saladust muretsenud, mida punane armee tuleval aastal tarvitama hakkavat. Punane kindralstaab on väljatöötanud eri instruksioonid gaasi tarvitamiseks vaenlase piiridesse tungiva punaväe jaoks. Tankide osakonnal on plaanid gaasi-kindla tanki ehitamiseks, mis hingamiseks ise hapnikku valmistab. Vägedele väljaantavad gaasimaskid on tsariaegsete Vene maskite tüüpi, mille otstarbekohasuse üle kahelda tuleb. Trotski andis omal ajal kogu plaanid valmistada gaasikindlate koobaste ehitamiseks piiriäärsetesse linnadesse. J. A.—n.

Sõjaväe manöövrid Inglismaal. Pealesõjaaegsed tingimused.

Kolonel-leitnant Repington.

Kuna kirjeldused Idglismaal ärapeetud manöövritest kaitseväelastele õpetlikust küljest huvi võivad pakkuda, siis toome siin tõlke Inglise kuulsa sõjakirjaniku ja sõjaasjatundja kolonel-leitnant Repingtoni artiklist, mis manöövrite puhul „The Daily Telegraph'is“ avaldatud.

Toimetus.

Septembri lõpp on kohasem aeg sõjaväe üldseisukorra ja manöövrite arvustamiseks. Progressiivse õpetamise aasta-programm on sel ajal juba lõpetatud. Väeasend on kodumaalt siis lahkumas, et teenistuseotstarbeks riigi kaugematesse garnisonidesse sõita. See on aeg, mil algab sõjaväe tegevuses vaheaeg kuni uue sõjaväe õppe-hooaja alguseni ja seda vaheaga kasutatakse vabaks ajaks ja puhkuseks, mis väga tarvilik on peale nii rasket tööd.

Nagu kõik teiste riikide sõjaväed, ühesarvatud ka Prantsuse oma, on meie sõjavägi sõja lõpust saadik üleelanud raske ajajärgu. Demobilisatsiooni määratu tegevus viskas laiali sõjaaegsed väed igale poole. Meie vähendame oma 1924 aasta sõjaväe koosseisudest suure arvu üksusi ja järelikult on meil võimata väljapanna 1914 a. kava järele 6 diviisi jalgväge, 2 ratsadiviisi ja täiendavaid vägesid. Territoriaal-vägedega ei tule mitte enne 6 kuud arvestada, kui tegutsemist on tõsisema vaenlasega.

Samuti on India garnisonide ja Indias olevate meie valgete vägede koosseisusid kärbitud. India valitsuse nõudmistele, et vormeeritud üksustele ja tehnilistele vägedele kardetava hädaohu puhuks täiendusi saata, — ei saa meie vastu tulla. Meie vägede reserv kasvab väga aeglaselt, kuna alalistel palgamäära muutuste tagajärjel on tekkinud rahul-

Vabariigi seitsmendalt aastapäevalt.

Läti vabariigi president
J. Tshakste
meie vabadussõjas langenud
sõdurite ühishauaial pärja
panemisel mälestuskõnet
pidamas.

olematused. Järjekult on kodusaarte sõjavägi niisuguses seisukorras, et ta mõjuvalt tegutseda ei saa. Riigi reservide keskjuhatuse ja Riigi kaitsekomitee on osutunud kasutuks koguks, olgugi et nad teoreetiliselt suurepäraselt on. 1914 aastal saatsime ühe mehe kolme mehe tööd tegema. Nüüd võime sama töö peale saata ainult ühe poisi.

Ülemineku ajajärk.

Meil on olnud ka teisi hädasid. Meie oleme sõja ajal kaotanud määratu arvu paremaid väejuhte — juhte kõikides vanuse järkudes, ja meil on palju ohvitseri ja allohvitseri, kes poleks iialgi saavutanud neid seisukohti, kui sõjahävitatus poleks nõnda laastav olnud. Staabis oli täiesti samasugune seisukord 1919 a. kuni 1921 aastani sellepärast, et kindralstaabi akadeemia (Staff College) regulaarselt ei funktsioneerinud, ja meil vähe oli nooremaid kindralstaabi ohvitseri, kes täielikult vilunud ja oma ülesannetega tuttavad oleks olnud. Nüüd on see seisukord paranenud.

See väike kodusaarte vägi, mis meile koosseisude kitsenduse järele alles jäeti, oli väga laiaili paisatud. Meil olid rügemendid Iirimaal, Rheini ääres, Kesk-Idas, Konstantinopolis jne. Väljaarvatud väike väeosad Rheini ääres, peeti mujal koondatud vägede õppusi väga vähe. Alles 1923 aastal läks korda kodumaal väiksel viisil brigaadi- ja brigaadide-vahele õppust pidada ja sel aastal on meie suuremaks sõjaväe õppuseks diviisi manöövriv. Kindralstaabi ülem Lord Cavan on targalt teinud, et ta on viinud koondatud õppused niisuguste suurte üksusteni, mis selle ülesande rohkem ehk vähem mõjuvalt võivad läbi viia. Kuid teisel aastal peame meie püüdma kaugemale ja kõrgemaale jõuda, sest kõik need uued süsteemid ja uued relvad — näiteks signaalide korpus, tankid, mehaaniline transport kõikides tema üksikutes kujudes, suitsseinad ja kõikide nende koostööamine õhuabinõudega — vajavad põhjalikku katsestatmist.

Kui vaatame üksuste sisemisi olusid, siis leiame, et rügemendid, pataljonid ja ametkonnad aegamööda oma endiste traditsioonide juurde tagasi pööravad. Rügemendi ohvitseride kogu hakkab võtma ja paljudel juhtumistel on võtnudki juba ennesõjaaegse ilme. Allohvitseridel pole küll seda vanust ja autoriteeti, kui endistel allohvitseridel, kuid ka see tuleb aastate jooksul. Mehed ei ole ka mitte kõik just niisugused, nagu meie sooviksime, igatahes tervislikust seisukohast mitte, kuid nad on siiski paremad ja enam intelligentsamad, kui ennem ja nad on hästi treeneritud.

Hobused on väga head, ning sõiduriistade, vankrite ja muu selle juure kuuluva varustuse poolest on meie seisukord kaunis hea.

Rekruteerimine.

Rekruteerimine ei ole väga rahuloldav, otsustades silmapuutuvate üksuste järele. Septembris, enne kui väeosad kodusaartelt väljasaadetakse, peaksid pataljonid, brigaadid ja diviisid oma rahuaegsete koosseisude tugevuses olema ja mehi veel õppekesk-punktidesse jätma. Meie näeme aga, et peale kaardiväe, kes oma ettenähtud tugevuses on ja kes oma meeste rekruteerimise heaks ise palju kaasa mõjub, ainult vaid mõned üksikud väeosad oma rahuaegses tugevuses on. Kaardiväe seisukord on eriti soodne sellepärast, et seal teenistuse aeg 3 aastat on, pealegi jääb peale aja väljateenimist mehi ka teist aega teenima ja sealjuures ei saadeta kaardiväe osad ei väljamaale ega asumaadele. Praktikas on kaardiväe kombat alalhoidunud ja 80% nende meestest jäävad peale ajateenimist edasi teenima.

Häid liini rügemente on meil kaunike arv olemas ja nende vaatlemine jätab hea mulje; rügemente, mida võiks teise klassi vägede hulka arvata, on vaid üksikud. Kuid nähtavasti pole üksused arvuliselt rahuaegse tugevuseni jõudnud, sest kodusaartel olevates pataljonides peaks olema 791 meest ohvitseri ja sõdureid. Pataljonide tugevus, nagu õppustel näeme, liigub 400 ja 600 mehe vahel. Ka sõjaminister oma 1924 25 a. eelarve memorandumis tähendas, et lubatud koosseisude järele on sõjaväes 5.500 meest vähem, kuid lootis, et aasta lõpuks see arv mehi sisse võetakse. Kas on tema lootustes pettunud ja kui on, siis miks? Mitmed rügemendid nurisevad, et nad oma koosseisudesse ei saa alati mehi, kes pärit rügemendi asukoha ümbrusest, kuna teised rügemendid jälle saavad, ja seda mõnikord isegi vahetuse teel teiste väeosadega. Kui sarnaseid asju sünnib, siis on midagi korrast ära, mis õigustab nurinat, sest niisuguse teguviisi juures ei või mehed iialgi kindlad olla, et nad teenida võivad rügemendis, kus nad soovivad ja sellepärast hakkavad teenistust üldse põlgama.

Hobused ja hobueeslid.

Hobused on head, kuid neid on väga vähe. Varematal aegadel oli ratsarügemendil mobiliseerimiseks ennast vaja ainult 60 hobusega kindlustada. Nüüd aga läheb tarvis 300 hobust. Patariid võivad väljatua ainult 2 kahurit rahuaegsele õppusele ja on arvuliselt selle võrra vähendatud. Pataljon tar-

vitab mobilisatsiooni puhul 90 hobust, kuid rahuajal on ta varustatud ainult 18 hobusega. Jalgväes ja ratsaväes nõuab suurendatud arv Vickersi, Hotchkissi ja Lewisi kuulipildujaid rohke arvu vankreid, mis ladus olemas, kuid hobuste puudusel võimata kasutada. Minu arvates tuleks Aldershoti sõjaringkonna ülemal palgata 700 hobust, et oma kaht diviisi rahuaegsete koosseisude kohasesse tugevusse seada, kuid krediidide puudusel ei ole temal seda võimalik teha. Lõuna sõjaringkond on relatiivselt sama halb. Kõige selle järeltuleks on see, et ratsarügemendid, pataljonid ei saa koondatud õppusest osa võtta. Tarvilisi mehi ei saa pataljoni tarvis väljaõpetada. Hobueeslid kande-patareide tarvis ei ole

kõikidel juhtumistel nõuete kohased, samuti ei ole ka teised hobused alati õiget tüüpi. On õige, et IX välja-kahurväe brigaad sai varustatud uue traktoriga, kuid õnnetuseks sattus ta tehniliste kapriiside tõttu tegevusvõimetusse seisukorda juba enne manöövreid ja tema asemele asus XIX kahurväe brigaad. Kuna Vickersi tanki manöövril täielikult kasutada ei saadud, sest põllumehed Odihami ringkonnas ei lasknud sellega oma kruntidest üle liikuda, siis kaotasime selle läbi lätavustel manöövril õppimused, mida saavutada lootsime oma uue mehaanilise leiuse tähtsas osas.

J. A.—n.

(Järgneb).

Vormi muutmise puhul.

Mõni päev tagasi ilmus ajalehtedes kirjeldus põhimõtete kohta, missuguseid kaitseväge vormi muutmise juures kavatsetakse läbi viia. Võib tervitada, et ometi niikaugele on jõutud ja hiljuti vastuvõetud vormi muutmise tööle asutud enne, kui see vorm sunduslikult maksuma oleks hakanud. Sest nagu juba senised andmed ja praktika näitavad ja nagu selle kohta ka juba palju kirjutatud, on uuel vormil, peale maitsetuse ja kulukuse veel see suur puudus, et ta ebapraktiline on.

Kirjeldustest pole küll võimalik täielikku pilti saada kavatsatavate muudatuste kohta, kuid põhimõtted, nagu kaitsevälalises peres kuulda, on peale mõne erandi enam-vähem vastuvõetavad.

Esiteks müts. Ollakse igasuguse teise lihtsama ja praktilisema mütsi poolt, kui aga senisest „kapast“ lahti saaks ja seda enam pooldatakse Inglise mütsi (puhtal kujul muidugi), mida juba paljud enim ja väga hea meelega on kandnud, kellel omal ajal oli juhus teda saada.

Kullakarva ja kirsipruunide paelte ärajätmine on üldiselt soovitatav. Kuid, nagu kavatsustest näha, tahetakse nende asemele terashalle asetada. Peab aga tähendama, et kui nende abil endisel kujul tahetakse auastmeid äratähendada, siis sellest küljest asi küll sugugi ei parane, kui ta mitte veelgi halvemaks ei lähe. Endiste tunnuste (kuldpaelte) abil on väga raske auastme liigituste vahet teha, mis mõne sammu kauguselt isegi täitsa võimata on, selle peale vaatamata, et neid paelu küll nii mitmes kohas leidub (mütsil, krael, varukal, pükstel). Vahet võib teha ainult hästi harjunud silm, ehk siis, kui mitmesuguste auastmetega isikud kõrvuti seisavad. Isegi ohvitser võib siin sagedasti eksida, rääkimata vähem arenenud sõduritest. Samuti kaebavad ka eraisikud, et neist paeltel olevat võimata aru saada. Hallidega oleks ligu sellepoolest veelgi halvem, et nad veel vähem silma paistavad. Üldiselt on soovisid kuulda, et auaste tunnused oleksid ainult ühes kohas, aga selgelt ja arusaadavalt ära tähendatud.

Siis veel esitusvorm, mille kohta peab tähendama, et see praegusel kujul ja lõikes poolehoidu pole suutnud võita. On kuulda soovisid millegi lihtsama ja praktilisema järele. Kavatsusel on endise asemele samataolist, isegi kahesugust esitusvormi maksuma panna. Selles asjas, nagu aru võib saada, on põhimõte niisugune, et võimaldada igapäevase vormi, s. o. tööriiete

asemel pühapäeval kanda, niitelda pühapäevariiet. Kui sellest seisukohast välja minna, siis peaks see vorm niisugune olema, et inimene selles ka tõesti vabamalt, s. o. pühapäeva kohaselt ennast tunneks; töövorm on selles mõttes liiga vangistav oma rihmaga ja iseäranis suvel sooja ajaga kehale liiga vähese õhu juurdepääsu võimalusega. Kui võtame praeguse esitusvormi, kas vastab see neile tingimustele? Ta on sellest küljest töövormist veelgi halvem. Et ta praeguses lõikes niitelda „selga hakkaks“, peab ta tingimata hästi ümber keha olema, s. o. ta peab keha niivõrd rõhuma, et ebameeldivad kehavormid, kellel need õnnetuseks olemas, välja ei paistaks, — et need õigeks oleksid painutatud. Seda halvem, mida tusedam kogu. Ei või küll öelda, et niisuguse pühapäevase vormi sees olejal kuigi pühapäevalik tunne oleks. Praegune esitusvorm on niisugune, mis äramäärab, missugune peab olema keha, kuid soovitav oleks just ümberpöörduvalt, s. o., et ta igasugusele kehale passiks ilma kusagilt rõhumata.

Kirjelduses seisab põhimõte, et üks esitusvorm peaks vastama eraelus kantavale visiitkuuele või smokingile ja teine — frakile. Kas ei saaks seda küsimust lihtsamalt lahendada sel teel, et üks vorm oleks seesama eraelus tarvitav visiitkuub või smoking ja teine — seesama frakk, ehk enam-vähem neile lähedased, — muidugi mõne lihtsa, kuid selge ja arusaadava auastme tunnusemärgiga? Selles ei oleks ju midagi iseäralikku, kui ta kaitsevälalises eraelus tarvitavate riidetega enam-vähem ühetaolisi riideid kannaksid, sest kannavad ju näituseks ka meie merivälalised riideid, mis löike poolest erariietele väga lähedased on, mis praktilised ja ilma erandita vist kõigile väga meeldivad. Samuti võib seda öelda ka Inglise frentsi kohta, mis enam-vähem lähedane on era kuuele. Pealegi passivad selletaolised riided iga kehaehitusele.

Tagajärgedeks oleks veel see, et ohvitser ei eralduks teistest kodanikkudest oma veidrate riidetega nii silmatorkavalt, vabaneks kulukast ja keeruliselt ömmeldavast erivormi muretsemisest, sest provintsi linnades leidub vähe rätsepaid, kes niisugust õieti mõistab ömmelda; ka eraellu ülemineks oleks võimalik neid kasutada ja peasi — oleks teostatud ülesseatud põhimõte: oleks selga panna pühapäeva, veel rohkem — piduriie, mis otsekoheselt vastav eraelule ja mis ühtlasi oleks kerge ja avar. X.

Allohvitseri auaste.

Toimetuse arvates peaks käesolevas artiklis toodud mõtted tõsist tähelepanu väärima.

Toim. märkus

Et meil praegu käsil on allohv. teenistuskäigu seadluse eelnõu, siis olgu paar sõna ka allohv. auastme mõistest ja vajadusest siin kohal lubatud.

Vana kui ka uue seadluse järele omab iga aja- kui ka üleajateenija, rivi ja rivitu allohvitser ühesugused tunnusmärgid ja õigused, mis enesest mõistetav on, kuid millega patustakse aga andeksandmatult sõjaväe enese vastu. Sõjaväkke tulles puutub noorsõdur esimesena lähemalt kokku oma lähemate ülematega, s. o. peaausjalikult allohvitseridega, kellede vastu noorsõduril on teatud aurtunne, kui oma otsekohese ülema ja kasvataja vastu. Allohvitser peab siin kõik tegema oma autoriteedi alalhoidmiseks - ilma milleta ei oleks mõeldav ega võimalik sõjaväeline distsipliin. Ja niimoodi õpib noorsõdur austama oma vanemaid ja ülemaid, nagu seda nõuab meil vastav määrustik. Kasarmus, õppusel ja isegi pidudel ümbritseb teda alati tema lähema ülema järelvalve ja eeskujuga, millel ka sõdurite kasvatamisel võrratu tähtsus on. Nüüd, kus sõdur on õppinud allohvitseri, kui korralikkuse nõudjat, alati eeskujulikuna nägema, juhtub ta mingisugustel asjaoludel sepa, kingsepa ehk rätsepa töökotta ja ... leiab seal samasugused allohvitserid eest, nagu ta rühma vanem ja jao ülemgi. Kuid missugune toon valitseb aga siin? Just samasugune, nagu igal pool, kust kaugel on igasugune sõjaväeline kasvatus. Jutuajamisel minnakse oma igapäevaste juhtumiste juure, kus kingsepp ehk rätsep — allohvitser õige põhjalikult rivi allohvitseri maha teeb: „Egas see te' rühma vanem, ehk veltveebel suurem asi mees ei olegi, kui ta iga frentsi augu pärast kisa teeb. Vaat' kus see ja see oli mees, kui ma noorsõdur olin: kui midagi nägi, pigistas silmad kinni. Vahest kui vintis oli, sõimas küll naha täis aga egas sellepärast midagi ei teinud“ j. n. e. Missugused arvustused ja arvamised kutsuvad ellu sarnane rätsep-allohvitseri õpetund, teab igaüks, kes on lähemale püüdnud tungida noorsõduri hingeallu ja selle arenemise üksikasjadesse. Tean juhtumist, kus noorsõdur, kui korralik sõjaväelane, tervitas vastutulevat allohvitseri, nagu kord ja kohus, millepeale aga allohvitser ütles: „ega ma Teie jao Jaan ei ole, et mulle au annate!“ Nagu pärast selgus, ei olnud see allohvitser keegi muu, kui ajateenija kingsepp, kes kandis aukraadi tunnusmärke palga järele, nagu see meil praegu igalpool moodis. Kui palju sarnased kingsepad ja rätsepad, kes palga järele allohvitseri aukraadi tunnuseid kannavad, allohvitseridena seltskonna ees (sõjaväes rääkimata) soovida jätvavad, teab igaüks. Kas tohiks lubada allohvitseri auastet ja selle mõistet lasta

tallata jalge alla sarnastel, kes ei tea, mida nõuavad temalt ta auastme tunnusmärgid? — Nendele on need ainult palga suuruse kindlaksmääramiseks, ühesõnaga palga liigitamiseks.

Praegu ei ole mingisugust kindlat korda allohv. auastme saamisel, mispärast ka sõjaväelaste keskel talle mingisugust väärtust ei anta: üks teenib aukraadi terve aasta allohvitseride koolis ehk õpekompanis, kuna teine ta üksuse ülema häätahtlikul soovil ei millegi eest omab

Mispärast kannavad kingsepad, rätsepad ja hobusepoisid aukraadi tunnuseid, kui sellel on hoopis suurem ja tõsisem tähendus? Varsti tulevad noorsõdurid teenima, kelledele peavad vanemad sõjaväelased eeskujuks olema. Mõne nädala jooksul on juba noorsõdur ennast oma eelkäijate minevikuga tutvustanud ja teab, kuidas palju kergema vaevaga läbi saab. Ja nii ongi — peale õppuste valguvad kõik laiali oma endistele erialadele ja nüüd võib varsti näha noori allohvitseri, kes said noorema ehk vanema kingsepa, rätsepa, sepa ehk kirjutaja kohale — kõik nad kannavad aukraadi märke palga järele.

Kui tekib vajadus, et üleajateenijad tarvituse korral kõik allohvitseridena rivisse võiks astu, siis lõpetagu nad kõik vastav kursuse ehk kool. Peale kursuse lõpetamist võiks rivitud omada ka kõik samasugused õigused ja auastmed kui seda on rivi-allohvitseridel. Siis oskaks ta oma aukraadi hinnata ja teaks ka, kas kantakse seda palga järele või mõnel muul põhjusel. Praegustel ja ka tulevastel rivitutel, kes ei ole allohv. rivikooli lõpetanud, (iseäranis üleajateenijad) peaks olema samasugune suhteline vahe rivi allohvitseriga, nagu see praegust ohvitseri ja sõjav. ametniku vahel praegu on, *kellel auastme tunnusmärkides ega nimetustes midagi ühist ei ole.* Kui sarnane vahe on olemas, siis ei vaheta noorsõdur enam oma kaadreit rivitutega ära, ega aja kodanik kah neid mõisteid sassi, siis ei saa keegi enam midagi teise arvel teha ja peale selle tooks sarnane liigitus igähele tungi oma aukraadi ja tunnusmärkide au alalhoidmiseks. Mida kiiremalt kaob sarnane aukraadide pillamine, seda kiiremini tõuseb tema väärtus, — aukraadi kandja enese, kui ka teiste silmis.

Soovida jääks, et rivitu ja rivi allohvitseri tunnusmärgid rohkem üksteistest erineksid, kui see praeguse „u e vormi“ juures on: püst ja põiki paelad, — neid võib harjumata silm ära segada ja ära vahetada.

Sooviksin, et vastavad komisjonid pööraksid tõsist tähelepanu käesolevate ridadega puudutatud küsimuste peale, sest need on nii teravad ja rivi allohvitseride peres kaua lahendamist ootanud.

Allohv. J. T.

Märkused mõnede „Sõdur'i“ artiklite kohta.

Anname sellele Vene bürookraatlikust vaimust inspireeritud artiklile lahkesti ruumi. Toimetus.

Teenistuse-varustuse raamatud ja vabastamise tunnistused.

(„Sõduris“ № 44 45 1924 a. ilmunud artikli kohta).

Pooldan sooviavaldust, et raamat-vabastamise tunnistused omaksid $\frac{1}{16}$ hariliku kirjutuspöogna

suuruse, missugune suurus ka tähendatud dokumendi alalhoidmise mõttes väga kohane. Raamat-vabastamise tunnistus peaks saama väljatöötatud — meie oludele vastavalt — end. Vene valitsuse aegse vabastamise tunnistuse järele.

Rivi-ohvitserid vabastatagu kõrvalistest ülesannetest.

(„Sõduris“ № 47. 1924 a. ilmunud artikli kohta).

Tõsi! komisjonitamine on küll pärit sest „õndsast“ Vene ajast, kus kõik maksmapandud seadused

aastasade jooksul väljaarenesid. Ka meie olud pole seniajani mitte sugugi muutunud, sellepärast on ka end. Vene seadused meile kohased. Kui meie neid mitte ei mõnitaks, vaid omakorda edasi arendaks, — võiks saada täiesti algupärane asi, sest meil pole paremat kusagilt võtta Näit. R. T. 1924 a. № 6/7. maksma pandud tagavaraväelaste registreerimise määrus, mis sellekohase Vene seaduse järele väljatöötatud, paistab peaaegu omapärasesena, vaatamata selle peale, et ta Vene omast veidi puudulikum on. Igasugused komisjonid määratakse alati vabaaja peale, mille tõttu ette toodud väide vaevast ustav on.

Asja õigluse küljest vaadates on majanduslised komisjonid nii mõnelegi riviohvitserile üliväga

kasulikud, millest ka teie väga hästi aru peaksite saama.

Et meie Vene seadusi iga sammu peal mõnitame, selle tõttu ristleme ka tundmatusele vastu ja teeme omapäraseid katseid. Kindel on, et ühes katsete ja proovimise ajajärgu (milles meie praegu oleme) möödumisega kuivab ka kirjavahetuse uputus automaatselt ja iseenesest. — Võhik ja naiivne on mõte, et keegi kõrvaline isik asjasse segamisega võiks kusagil (praeguses katsete ajajärgus) kirjavahetust vähendada, ehk midagi paremat luua!

V. K-k.

Kaitseliit.

Pedagoogilise kasvatus ja juhtimise tarvidus kaitseliidu organisatsioonis.

(Suoluskuntalaisen Lehti Nr. 4 — 1925 a.)

Kevadel 1918 a. on artikli autor (M. Kivilinna), kui vana koolimees, huvitusega jälginud ühe Saka allohvitseri tegevust kaitseliitlaste harjutuste alal. Kuna õpetaja umbkeelne oli ja tal õppust paberile kirjutatud komando sõnade järgi tuli anda, siis arusaadavalt tekkis küsimus, kuidas ta oma ülesande lahendab. Kuid õpetus ei olnudki halb. Keele puudusel tarvitas sakslane vahest ennast, vahest reast võetud meest näitliku õpeabinõuna. Ja selle juures veendus autor, et mehel oli põhjalik ettevalmistus, ning kindel meetod omal alal. Ei ole sellest ükski veel küllalt, kui õpetaja täielikult seda ainet valdab, mille üle ta teistele õpetust jagab, vaid paljugi ripub ära sellest, kuidas ta õpetab. See tingimus on maksev, vaatamata selle peale, kas küsimuses on kooliõpetus, sõjaline õpetus, ehk mõni muu õpetus.

Artikli autor on vabadussõjale järgnevatel aastatel kaitseliidu harjutustel olnud, kus talle tihti meelde tuli ülalnimetatud Saksa allohvitser. Selle peale vaatamata, et neil õppustel asjata palju aega raisati ja meeskonda väsitati, ei saavutatud häid tagajärgi ja põhjuseks oli see asjaolu, et õpetajatel ei olnud mingit kindlat meetodi, sest neil endal puudus sõjapedagoogiline ettevalmistus.

Autor arvab, et ta küll vaevast eksib, kui väidab, et veel praegugi samasugune puudus kaitseliidu väljaõpetamist halvab. Sõjaväe juhatuse poolt pöörati alles läinud aasta sügisel selle küsimuse peale tähelepanu, ja hakati ohvitseridele esimesi sõjapedagoogilisi kursusi korraldama

Et samad puudused, mis sõjaväes niisuguse abinõu tarvitusele võtmist õigustasid, ka kaitseliidu organisatsioonis valitsevad, on vist küll tõestamatagi selge. Vahe seisab ainult selles, et kaitseliidu töösse ja seisukorda puutuvate asjaolude ning nõuete tõttu seal pedagoogilise kasvatus ja juhendite andmine veel suurema tähtsusega, ning laiemates raamidest tarvilikud on.

Juba juhtkonna ja meeskonna vaheline vaherkord vabatahtlises organisatsioonis on küsimus, mida tuleb igapäevale selgitada ja mitte seniks ootama jääda, kuni see tööst enesest selgub, — ning tihti alles kurbade kogemuste kaudu. Väga palju tähendab see asjaolu, missugused suhted on kohalikel juhil (päälikul) selle ümbruskonnaga ja

paikkonnaga, kust mehed tema juhatuse all olevasse kaitseliitu tulevad. Saamatu esinemine selles suhtes võib kauaks ajaks kahjatsemiseväärilisel viisil kaitseliidu seisukorda nõrgendada. Tegelikult elus tuleb peaaegu igapäev juhtkonda kuuluvaval isikul vahete-vahel avalikult esineda, kas suuremavalvuse seltskonna ees, või meeskonna ees lektorina.

Nüüd kerkib küsimus, missugusel kujul tuleb eelpool puudutatud asju — pedagoogilist kasvatust ja juhatust — tegelikult korraldada. Vaevast leitakse muid teid, kui kursused. Kas viimaseid ainult selle otstarbega korraldada, või ühendada see ala teiste kursuste kavadega, see selgub juba iseendast, kui kord tööle on asutud. Kava võib kahte eriossa jagada: 1) puht sõjapedagoogiline kasvatus ja 2) üldine avaliku tegevuse ülesannete juhtimine. Raiooni ja kohalikkude juhtidele õpetajateks neis mõlemis osas oleksid kõige kohasemad sõjaväelised ja hariduslised juhid. Neist (raiooni ja kohalikkudest juhtidest) tuleb algada, s. o., nemand peavad asjaga eestkätk kohanema. Eriringkondis kujunevad praktikas tööjaotus ja ühistegevus meestest ärarippuvalt vähe lahkuminevateks.

Kui see eelpool lühidalt äramärgitud korraldus tegelikult läbi viiakse, siis on selle kasud silmanähtavad. Eestkätk oleksid harjutuste tulemused paremad, kuna neid ühes sellega ka kiiremini teostatakse. Teiseks kujunevad harjutused meeskonnale seda meeldivamaks, mida suuremal määral neis selgeid, näitlikke ja otstarbekohaseid võtteid tarvitatakse. Kui oletada, et kaitseliidu juhtkond ajajooksul omab kõige parema käsitluseviisi vahekorraldumiseks meeskonnaga ning ümbruskonnaga ja vilub avaliku esinemisega, — siis on selle tagajärjeks terve organisatsiooni seisukorra kindlustamine kogu riigis

A R.

Lätis kaitseliidu eelarve vastu võetud.

Summas 192.000 latti.

Neil päevil oli Lätis eelarve komisjonis läbivaatamisel kaitseliidu eelarve. Referent alitis tegi lühida kokkuvitte kaitseliidu tähtsusest riigi julgeoleku eest hoolitsemises. Pahemp. sots. dem. Bastjan ja vähemlane Salnais näitavad, et kaitse-

liidu kulud on tänava hirmsasti kasvanud. Julgeoleku kindlustamine olevat politsei kohus, kellele tänava 17 miljoni latti rohkem on lubatud, kui mineval aastal. Ka sõjamineisterium võivad julgeoleku eest hoolitseda; viimase eelarvet on 170 miljoni latti võrra suurendatud. Goldmann (maaliitlane) leiab, et summad, mis kaitseliidu jaoks ette nähtud, mitte suured ei ole, kui arvesse võtta teeneid, mis kaitseliitlased riigi kaitseks üles näitavad. Kõiki seda politsei ja sõjaväe kaela veeretada, oleks liiga kalliks läinud. Eesti olla otsustanud kaitseliidu jooksvate kulude katteks sunduslikkude maksude teel sissenõuda 200 miljoni marka, kuna Lätis tänava on ettenähtud ainult 192.000 latti — kantselei, peajasjalikult aga instruktorite välja

komandeerimiste kuludeks ja 3000 püssi muretsemiseks.

Trasun (Lätgall. tööerak.) vaidleb teravalt kaitseliidu organiseerimise korra vastu. Lätgallias asuda kaitseliitu ainult kahtlased isikud ja ei olevat mingisugust kindlustust, et püssid ei sattu kommunistide kätte. Mässi puhul võivad kergesti juhtuda, et ühtegi kaitseliitlast ei ole, kes rahvuslistes kuvides välja astuks. Siseminister Laiminsch lükkab viimase seletuse ümber, kui ebaõige, tähendades, et kaitseliidu ülesanne on praegu — politseile abiks olla ja sõja ajal — sisemise julgeoleku kindlustamine. Kaitseliidu eelarve 192.000 latti suuruses võeti lõpulikult vastu.

A. Tr.

Kaitseväe elu.

Kindralstaabi ohvitseride ühine koosviibimine.

3. märtsi õhtul oli Kindralstaabi ülema ja uute, Iseseisvuse pühal kindralstaabi kutseliiki üleviidud ohvitseride korraldusel Tallinnas, Ohvitseride keskkogu ruumides, kindralstaabi ohvitseride ühine koosviibimine, millest osa võtsid kõik meie kindralstaabi ohvitserid kindral Laidoner'i, kindral Soots'i, kindral Lill'i ja kindral Tõrvand'iga eesotsas.

Koosviibimisele olid palutud kohalik garnisoni ülem, Kaitseministeeriumi valitsuste ülemad ja väeliikide inspektorid, kelledel kindralstaabiga oma tööaladel on alaline kokkupuutumine.

Lähema side loomise otstarbel olid koosviibimisele kutsutud ka kindralstaabi kursuste vanema klassi kuulajad, kui tulevased kindralstaabi ohvitserid.

Lõunalaua peetud kõnes toonitas meie vanem kindralstaabi ohvitser kindral Laidoner seda suurt tähtsust, mis kindralstaabi ohvitseril sõjaväe juhtimises on. Kindralstaabi ohvitseri ülesanne on kõiki olemasolevaid abinõusid ja jõudusid sõjaväe tarvis mobiliseerida ja organiseerida. Uuema aja tehnika saavutused on väga mitmekesiseks teinud sõjaväe mehhanismi. Kindralstaabi ohvitser peab seda keerulist mehhanismi juhtima, milleks aga väga laialisi teadmisi ja kõikide sõjaväe erialade tundmist tarvis on.

Kindralstaabi ohvitseril peab olema selle läbiviimiseks palju taktitunnet ja asjatundmist. Meie vanem kindralstaabi ohvitser avaldab lootust, et uued kindralstaabi ohvitserid nendest raskustest oma energiaga üle saavad.

Kindral Soots tähendas omas kõnes nende raskuste peale, millega seotud oli meie uute kindralstaabi ohvitseride ettevalmistamine. Meil oli kindralstaabi ohvitseridest suur puudus. Esialgu kavatseti selleks

tublimaid ohvitserisid väljamaale õppima saata, kuid see oleks väga kalliks läinud. Peale selle puudusid selleks ka võimalused. Ei jäänud muud üle, kui pidime ise omal maal kõrgemad sõjaväelised kursused kindralstaabi ohvitseride ettevalmistamiseks avama. Kergenduseks oli see asjaolu, et meil kindralstaabi akadeemia õpejõudusid leidus. Nii võisime tööle hakata. Ja selle tööviljana on meil nüüd võimalus olnud meie väiksearvulist kindralstaabi 11 ohvitseri võrra suurendada. Lõpuks kriipsutab sõjamineister alla kindralstaabi kursuste juhtide ja õpejõudude suurt ja vaevarikast tööd.

Kindralstaabi ülem kindral Tõrvand tähendas omas kõnes, et Eesti uutest välisriikidest esimene on, kes omale kõrgema sõjaväelise õpeasutuse on rajanud, kuna naaberrügid nüüd alles sellel alal sammusid on astunud. See näitab, et meil sõjaväe korraldamises algusest peale õiget teed on käidud, mille eest meie muidugi kõige rohkem tänu võlgname oma vanematele kindralstaabi ohvitseridele — kindral Laidoner'ile ja kindral Soots'ile.

Uute kindralstaabi kutseliiki üleviidud ohvitseride nimel vastas eelkõnelejatele kolonel Jonson, tähendades, et uued kindralstaabi ohvitserid kindlasti vanade jälgedes tahavad käia ja neilt palju õppida, kuna nende eesotsas meie vanemad sõjaväe organiseerijad, Vabadussõja kangelased ja poliitikategelased — kindral Laidoner ja kindral Soots seisavad.

Sõbralik koosviibimine kestis hilja ööni. Ta näitas, et Eesti isamaaline vaim on suutnud ühendada meie vanad ning uued kindralstaabi ohvitserid üheks jõurikkaks ja sõbralikuks perekaks, kelle ülem siht on isamaa kaitsejõudude organiseerimine.

Selleks õnn kaasa!

J. J.

Leitnant V. Uegeinam †.

Nekroloog.

Leitnant Uegeinam on surnud!.

Valus kurbtusohke läbib igapäev, kellele elus oli kokkupuutumist selle, nüüd nii varakult varisend, aatelse ohvitseriga. — Valus on mõelda ja valus on kirjutada inimese surmast, kes alles paar kuud tagasi tegi kavatsusi õppimise jätkamisest ülikoolis, perekonna loomisest j. n. e.

Näen veel selgelt selle sirge ohvitseri energilist kuju ohvitseride keskkogu kasino trepil, kus paar kuud tagasi vestsime mõni minut juttu, kui endised lahingvälja sõbrad. Ikka seesama endine leitnant Uegeinam, nagu teda mäletan Vabadussõja esimesil päivil, kui tulist organisatorit, ikka seesama Uegeinam, keda nägin lahingvälja raskustes terve Vabadussõja kestel,

Vabadusristi kavalerid.

Sõjaaegne ametnik Martin Simon.
Vabaduse Risti I liigi 3. järgu kavaler.

M. Simon sündis 4. jaanuaril 1886 a. Viljandi maakomas Rutikvere vallas, möldri pojana. Alghariduse sai Viljandi linnakoolis, hiljem õppis Tallinnas õhtu-keskkoolis, kuna tehnilise hariduse Volta vabrikus omas. Sõjaväe teenistusse võeti ta 1907 a. ja määrati Ida-Siberi 2-se raske suurtükiväe rügementi — Habarovskisse. 1908 a. ühendati M. Simon vanemallohvitseriks ja määrati suurtüki meistri kohuste täitjaks ning sõjariistade meistri abiks. 1909 a. arvati tagavara väkke. 1914 a. mobilisatsiooni puhul määrati ta Sveaborgi kindluse suurtükiväe töökodade tehnikuks. 1915 a. saadeti M. Simon suurtükiväe pürotehnika kooli, missuguse 1916 a. lõpetas. Samal aastal ühendati ta sõjaaegseks ametnikuks ja määrati ühtlasi sama kindluse suurtüki-tehnikuks. Nimetatud kohal teenis kuni 1918 a. aprilli kuuni.

Eesti sõjaväkke astus M. Simon 1918 a. detsembril kuul, ning määrati Tallinna sadamatehaste kontrolööriks ja komandandiks. 27. märtsil 1919 a. nimetati ta sõjariistade osakonna ülema abiks, sama aasta mailkuu algul — sõjariistade töökoja ülema kohustetäitjaks ja sama kuu 22. päeval — töökodade ülemaks. 1922 a. viidi ta üle teenistusse Sakala partisaanide pataljoni relvastus-ohvitseri kohustetäitjaks ja 15. märtsil 1924 a. — 3. suurtükiväe rügementi, kus praegu 3-da kohaliku pargi komandandi asetäitjana teenib.

1919 a. veebruari kuul Bekkeri tehaste juures 42.000 Vene püssi, 1567 Saksa ja Jaapani püssi luku, 2 kolmetollilise suurtüki luku, 24 kuuetollilise suurtüki luku, üle 100.000 püssipadrundi ning 250 käsigranaadi merest väljavõtmise tööde organiseerimise ja juhatamise eest annetati temale II-se liigi 3. järgu Vabaduse rist.

Ohvitseri asetäitja Peeter Kass.
Vabaduse Risti II liigi 3. järgu ja Läti Karutapjate ordu aumärgi kavaler.

Peeter Kass sündis 10. mail 1896 a. Tartumaal, Vasula mõisa karjase pojana. Peale koolis käimist oli mõisas tallipoisiks. Sõjaväeteenistusse võeti ta 7. augustil 1915 a. ja määrati kaardiväe Soome rügementi, kus õpekomando lõpetas ja 14. mail 1918 a. kapraliks ühendati. 10. juunil 1916 a. viidi P. Kass üle kaardiväe 2-se ratsadiviisi. Ühendati noor. allohvitseriks. 3. augustil 1917 a. 13. augustil 1917 a. sai Stohodi jõe ääres lahingutes haavata ja saadeti Kiievi ravitsusele. Ilmasõjast võttis eesliinil osa 1. juulist 1916 a. kuni 13. aug. 1917 a. Peale terveks saamist määrati ta Tartu Eesti tagavara pataljoni, kus teenis 3. nov. 1917 a. kuni 24. veebruarini 1918 a., mil sakslaste tuleku puhul sõjaväe teenistusest vabanes.

27. novembril 1918 a. astus P. Kass uuesti teenistusse Eesti 2-se jalgväe rügementi, I. kompaniisse ja määrati 1. rühma allohvitseriks. 1. dets. 1918 a. määrati sama kompanii veltveebli k. t. Võttis osa kõigist rügemendi lahingutest kuni Vabadussõja lõpuni. 16. märtsil 1919 a. sai lahingus Alehnova küla juures mõlemast reiest ja vasakust käest haavata, ning viidi Tartusse ravitsusele, kus kuni 15. maini 1919 a. viibis. 30. juulil 1919 a. ühendati kiiduväärt teenistuse eest ohvitseri asetäitjaks ja määrati 1. kompani noorema ohvitseri kohale. 7. märtsil 1919 a. juhatas ta lahingut 1. kompanii ülema leitn. Kima surma puhul.

10. mail 1920 a. viidi P. Kass üle teenistusse 2. piiriküti pataljoni ning nimetati 1. kompani noorema ohvitseri kohustetäitjaks.

Lahingutes 29. jaan. 1919 a. Moisekatsi mõisa valdamisel, 27. veebr. 1919 a. Sadrubje, 7. märtsil 1919 a. Sagorje ja 16. märtsil 1919 a. Alehnova küla all ülesnäidatud vahvuse eest annetati temale 2-se liigi 3. järgu Vabaduse rist ja tasuta maa.

Piiriküti pataljoni likvideerimise puhul komandeeriti ta 2. jalgväe rügementi tagasi ja määrati 2. roodu nooremaks ohvitseriks. 21. märtsil 1921 a. lahkus omal palvel sõjaväe teenistusest ja on praegu asunikuks Vasula mõisas.

keda sõdurid otse jumaldasid tema hulljulguse pärast, — ikka seesama sõbralik, lahke, lõbus Uegeinam, kelles kaasohvitserid nägid head sõpra ja seltsimeest rahuaja elus. Teda ei ole enam! Uegeinam on surnud!..

Käiks nagu vaenuline vikatimees üle meie noore ohvitserkonna, niites eriliselt just andekamaid, paremaid mehi. Mäletame läinud aasta „Sõduri“ veergudelt nii mõnegi noore ohvitseri nime, kelle järele seisid saatuslikud sõnad — surnud!

Ja nüüd on ka leitnant Uegeinam nende varisenute hulgas!

Kes täidab leitnant Uegeinami aset meie ohvitserkonnas? Millal paraneb valutav hingehaav neil paljudel, kes teda leinavad?

Sõjaaegse 6. rügemendi ohvitserid lugupeetud rügemendi ülemaga eesotsas, — kes meist unustab meie parema, südima kaasvõitleja leitnant Uegeinami nime! —

6. rüg. 8. komp. sõjaaegsed sõdurid, kes teie nüüd reservis oma rahuaja töö juures asute, — teie viite ju enesega kuni hauani ühes parema mälestuse oma jumaldatud kompani ülemast leit. Uegeinam'ist.

Leitnant Uegeinam'il jääb meie ohvitserkonnas ja eriti 6. rügemendi ajaloos jäädav, kustumata nimi.

Kärstna mõisa teelahkmel asub 8. komp. ühishaud, kus puhkavad 11 vapramat sõdurit, kes langesid esimeses lahingus 5—7 jaanuaril 1919 a., mis peeti leit. Uegeinami juhatusel. Siin — Kärstna lahingus, pandi seisma ka enamlaste pealetung Viljandi sihis.

Helme mõisa org ja lossivaremed — nad mäletavad ju veel seda valges talvemütsis 8. komp. ülemat leitn. Uegeinami, kes jaanuari kuul 1919 a. viis tormijooksule omad sõdurid, sundides punaseid taganema. Taagepera, Holdre, Hoomuli, Kaarküla, Säde jõgi, Volmari, Koivajõe kõrged kaldad, Stolbeni mõis ja Riia Valged-järved — see oli meie maleva pikk võidukäik, vabastades samm-sammult ja lapp-lapilt kodumaa ja meie naabri — Lätimaa pinna.

Sellesse võidukäiku valas ka leit. Uegeinam terve oma noorse keeva energia, vapruste, südisuse ja armastuse kodumaa vastu.

Haavatud käsi rätikuga kaelas — nii mäletan teda Landeswehri päevilt. Ta ei lasknud rääkidagi evakueerimisest. Tarvis olla ennem „töö“ lõpule viia, lausus ta naeratades.

Ta viis lõpule selle suure ajaloolise töö — iseseisvuse võidu töö!

Kuid nüüd, kus tema noorusenergiat nii hädasti vajas meie maleva rahuaja töö, haaras äkki tema järele surm oma kondise käega, murdes teda paremas noorus-eas.

Sügavast leinast täitunud südametega paenutame pead selle tulisema patrioodi, energilisema, vaprama ja parima ohvitseri värskel kalmu künkal... Kodumaa muld, mille vabadusele ta oma rinnaga teed murdis, — see muld võttis teda vastu oma külma kaissu. Olgu kerge tal puhata selle emakese-maa rüppes, mida ta nõnda tuliselt armastas!

A. Jaakson

Sõja- ja meriväelised teated välisriikidest.

Sõjalaevastikkude uuem ülevaade.

Suurim kiirus.

Okeanilaev „Mauritania“ saavutas ühel ülesõidul kiiruse 30 miili tunnis. Seda tuleb küll luksuskiiruseks arvata.

„Leviathan“ andis peale ümberehitust 1912 a. ainult 21 sõlme.

Sõjalaevadest andis ristleja „Tigier“ (Prantsusmaa) 28 sõlme; Ameerika kergeristlejad „Omaha“ klassist — 35 sõlme (kuna arvatud kiirus oli 40,3); ristlejad „Emerald“ ja „Enterprise“ (Inglismaa) — 33 sõlme ja „Le Lamotte-Picquet“ (Prantsusmaa) — 34 sõlme (kuna arvatud oli 36).

Destroyerid: „Tyrian2.“ (Inglismaa — 39,7 sõlme.) Meie m.r.m.r. „Lennuk'i“ ja „Vambola“ kiirus on 33 sõlme.

Suured veealuslaevad.

Ehk küll veealussõidu eriteadlased suurte veealuslaevade peale skeptiliselt vaatavad, on siiski nende ehituselevõtmist märgata.

Uuem inglise „X-1“ omab veeväljasurve 2780-3600 tn. ja on suurim sarnase tüübi edustaja.

Prantsuse valitsusel on kavatsus 2 veealust ristlejat ehitada, mille veeväljasurve veepealses seisandis 3000 tn. oleks. Ühtlasi püütakse kiirust niivõrd suurendada, et veealused laevad eskaadrit sundaksid saata.

Nii on Ameerika uued veealuslaevad tüüp „V-1“ (veeväljasurve 2025 tn.) omanud 22 sõlmelise kiiruse vee peal.

Jaapanil oli kavatsus ühe Saksa konstruktori kavandi järele 7000 tonnilt veealust soomusristlejat ehitada, kuna aga selle teostamise juures veel kahelda tuleb.

Ühtlasi teatakse, et Jaapan on alganud mitme 3000 tn. veealusepaadi ehitamist, kusjuures Flammi stabiliteedi printsiibi järgi võimaldub raskusi dekile asetada, ilma et see laevale sukeldult hädaohtlik oleks.

I. Eesti.

Soodsa ilmastiku tõttu jätkub Läänemere laevastiku divisjon navigatsiooni.

T.p. „Sulev“ on detsembri kuu jooksul mitu korda merel viibinud — ka tormiste ilmadega, mis puhul ikka enam on kinnitamist leidnud tema head meriomadused.

Aurik „Kompas“ viibis eriülesandega jaanuari kuu algul Soomes.

Miinideleid. Muhu väinas on tormidest kaldale uhitud 3 miini, neist üks Saksa oma.

Loksa all uhuti jaanuari kuus kaldale 1 miin ja Naissaare all 1 Saksa miin.

Kõik miinid on Merijõudude staabi poolt kohalekäsitatud minööri poolt kahjutuks tehtud.

Merijõudude staabi abilaevade nimetused on süstemaatiliselt korraldatud, nii on kuni IV. järgu laevadele jäänud nimetused, kuna V. järk (mootor- ja aurupaadid) on omale numbrid saanud.

„Naftalaev nr. 1“ on ümber nimetatud õlilaev „Miinisadamaks“.

Merijõudude jungide koolis on rivi ettevalmistus 15-ks veebruariks läbi võetud ja algab õpetegevus erialade klassides.

Merijõudude sporditoimkonna poolt on eeltööd käimas talispordi alal. Nii ehitatakse liivali Merijõudude spordiplatsile Kopli tän. nr. 38 ühes liumäega.

Avatakse 1 puieri jaama. Ühtlasi on kavatsusel proovida puierisi lume peal suuskaldadel.

Mr. „Lennuk“ VI. aastapäeva pühitseti 6. jaanuaril 1925 a. Selleks päevaks oli laevale hulgaliselt õnnesoove tulnud. Päeva oli laeval võoraste vastuvõtt.

Laiemaulatulisest aastapäeva pühitsemisest loobuti mõeldud kurva sündmustiku tõttu.

II. Inglismaa.

Lennukid ja liinilaevad.

Inglis ajakirjandus jälgib huviga hiljutisi katseid, mis korraldati liinilaevade ja lennukite taktikaliste omaduste kindlakstegemiseks Weymoth'i ranniku lähedal.

Katseid tehti Atlandi laevastiku vastu, kusjuures lennukid umbes 1 tunni õhus kahurtule piirkonnas olid, mis sõjalaolukorras muidugi mitte võimalik poleks.

Teiselt poolt seletavad lendurid, et nemad, olles kaitsitud tiheda suitsukattega, olid nägematud laevadele ja helgiheitjale.

Sel juhtumisel ei oleks aga lendurid muidugi ka laevu mitte näinud. Kui siiski sihtmärk neile nähtav oli, oleks lennukitel jällegi lennukitevastaseid laevastiku kahureid karta olnud.

Ka liinilaevad võivad tarvitada sarnaseid suitsukateteid ja veel parimal tingimusel, seega oleks suitsukateteil liinilaevade kohta suurem tähtsus.

Lõpuks oli võimalik lennukite vastu kasutada täitsa uut leidust — Welch'i raketti, mis neile lahingolukorras suuremat hävi oleks teinud.

Selle raketi kohta arvatakse, et tema oma jõuga võib tuleviku lennuasjanduses suurt pöörangut tuua. Raketi ülesleidja tõendab, et tema leidus võib lennuki mis laskepiirkonnas on, täiesti hävitada, kui see tabatud saab. Plahvatus puhul külvab rakett terasvihma kauge maa peale. Kuid *asjal on ka oma eitar külg*, ja nimelt see, et need raketi killud on inimestele maa peal sama hädaohtlikud, kui lennukile õhus.

Sellepeale vaatamata on sellel raketil sõjalaevastiku kohta suur väärtus, sest laev võib merel ikkagi ennast raketi mõju eest kaitseda, hoides end laskmise ajal teatud nurga all, kus enam terassadu ei lange. Ja äärmisel juhtumisel, kuigi tuleb täitsa vertikaalses suunas lasta, ei ole terassadu laevadele nii hävitav, kui lennuki pommid. (La Revue Maritime, Sept. 1924.)

III. Ameerika Ühisriigid.

Uus veealunelaev „V-1“ on hiljuti vette lastud. Tema veeväljasurve on 2.114 tonni, mootorite võime 6.500 J. H. P.; kiirus pealvee 21 ja allvee 9 sõlme; pikkus 101 meetrit; relvastatud 1 — 12 c m. ja 1 — 76 c m. kahuriga; meeskond 533 inim.; torpeedodorusid 6.

IV. Prantsusmaa.

Uued ehitused. Septembri kuul s. a. on St. Nagaire's ellingilt alla lastud hävitajad: „Chacal“ ja „Leopard“ — mõlemad 2400 t. veeväljasurvega.

Praegu on kaalumisel moodsate lahingulaevade ehitamise kava Vahemere jaoks, mis oleksid võimsamad praegu olevatest. Selleks olla isegi juba plaanid valmis. Uus kavatsetav liinilaev oleks arvata-vasti relvastatud 4 — 16“ kahuriga, veeväljasurve oleks 35.000 tonni ja kiirus 27 sõlme; tegevusraadius tuleks neil eriti suur. Iseäranis tugev oleks soomus. Sarnased liinilaevad tegutseksid 2400 tn. miiniristlejate, 1500 tn. torpeedolaevade ja lennukite saatel ja oleksid asumaade kaitseks.

Teiselt poolt selle vastu soovitakse tulevikus ehitamisi viia ranniksoomuslaevade ehituse suunas, nagu „Henri IV.“, kusjuures tuleks soomuse tugevust eelistada kiirusele.

Meeskonna puudus üleajateenijate suhtes annab ennast tunda ka Prantsuse laevastikus, mille kõrvaldamiseks on tõstetud nende palka ja antud muid soodustusi, nagu ühekordseid abirahasid jne.

Lähema 6 aasta jooksul suureneb Prantsuse laevastik järgmiste nüüdisaja moodsamate laevadega: 2 — 8000 tn. ristlejat, 35 s. kiirusega; 2 — 2400 tn. miiniristlejat, 36 s. kiirusega; 8 — 1455 tn. torpeedolaeva, 33 s. kiirusega ja 6 veealuslaeva a 1450 tn. vee peal. Viimased ehitatakse kuni 100 meetri sügavuse jaoks.

V. Jaapan.

Uued ehitused. Uemate teadete järgi olla praegu ehitamisel arvata-vasti 8 ristlejat, 24 hävitajat ja 22 veealuslaeva. Neist on 2 ristlejat kiilitud, hävitajaist on 5 valmis saamas ja 9 peale on tellimised antud. Veealuslaevadest on 5 peale tellimised antud.

Ristlejad saada 7100 tonnilised ja 100.000 H. P.; relvastuseks oleks 6 — 8“ kahurit ja 3 — 12 naelast kahurit õhukaitse otstarbeks, ning 4 — 21“ torpeedo toru.

Mitte ükski praegu sõitvaist ristlejaist ei oma 8“ kahureid, mis Washingtoni konverentsi järgi on maksimaalne kaliiber mittelahingulaevadele.

Nende ristlejate tüüpi tuleb lugeda merisõja tehniliste saavutuste kõrgustipuks; muidugi tuleb kiiruse ja relvade eelistamisel soomust vähendada.

Veealuspaadid jagunevad 3 tüüpi. Esimesse kuuluvad paadid 800—950 tn., mis määratakse rannakaitseks ja nende veepealne kiirus on 17 s., relvastatud 6 torpeedotoruga ja 1 kiirlaske kahuriga. Teine tüüp „Kaigun“, — 1500 kuni 2000 tn. on vaenlase rannikuf kaiffaetungiks ja tema laevasõidu paraliseerimiseks määratud. Tema võib ka palju miiniseid kaasa võtta.

Kolmas tüüp „Flamm“ — 3000 kuni 7500 tn., on ulgumere operatsioonideks määratud ja nende tegevusraadius on 25.000 meremiili.

VI. Itaalia.

Uued laevad: a) Lennukite emalaev „Giuseppe-Miraglio“ — veeväljasurve 4500 tn., kiirus 11 sõlme. Lennukite väljalendamine temalt sünnib katapultid abil, kuna maandumine tõsteseadise abil sünnib. b) Ujuv töökoda „Quarnero“ — 110 m. pikk, 14,8 m. lai, veeväljasurve 8270 tn., kiirus 11,5 s. ja 3 — 10,2 cm. kahuriga relvastatud.

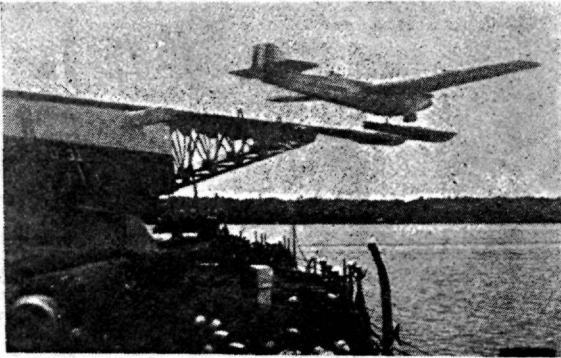
Uute laevade ristsed. Praegult ehitusel olevad uued laevad nimetatakse: 1350 tn. veeväljasurvega hävitajad — „Borea“, „Espero“, „Ostro“, „Zeffiro“, „Aquilone“, „Torbine“, „Curo“ ja „Nembo“; veealuslaevad 805 tonnilised — „Giovanni Bausan“, „Marcaantonio Colonna“, „Vetor Pisani“; 700 tn. veealuslaevad — „Pier Capponi“, „Giovanni Procida“ ja „Mosaniello“.

VII. Poolamaa.

Sõjalaevastiku baas Gdynia. Sügisel alustati sõjalaevastiku varustussadama ehitustöid. Sadam kujutab läänepoolses osas endast kolmnurka, on 370 m. pikk ja vee väli tulebumbes 32000—33000 ruutmeetrit. Kai pikkus tuleb 210 meetrit ja süvis kai juures 6—7 meetrit. Lgs.

(Järgneb.)

Uued lennukite õhku tõusmise abinõud.

Pilt nr. 1.

Lennuki õhku viskamine katapultil abil.

Poola.

Masked tingimised Poola Kindralstaabi akadeemiasse astumisel. Ainult 8 ohvitseri rahuldavalt eelkatse läbi teinud.

Käesoleval aastal andsid 152 Poola ohvitseri palved sisse Kindralstaabi akadeemiasse astumiseks ja eelkatsetele laskmiseks. Sellest arvust suutsid ainult 8 ohvitseri nõutavad eeleksamid ära anda, kuna ülejäänud nõrkadeks tunnistati. Sõjaminister on arvamisel, et nende kandidaatide seas siiski palju ohvitserisid on, kes akadeemias õppida suudavad, sellepärast lubas kõigile 152 ohvitserile sisseastumise katsele ilmuda tingimisega, et lõpuli eksami juures ka eeleksami tagajärjed arvesse võetakse. Teadmiste lõpuli hindamise juures võetakse arvesse mõlemi eksami punktide summad, kus-juures punktide minimaalne summa 440 peab olema.

K. U.

Võõraid keeli mõistvate ohvitseride registreerimine.

Poola sõjaministeriumi poolt tehti korraldus nimekirja kokkuseadmiseks niihästi aktiivteenistuses olevate, kui ka reservis viibivate ohvitseride peale, kes võõraid keeli mõistavad, — vahet tege-mata aukraadide ja sõjariistliikide vahel.

Esimeses järjekorras kästakse kokku seada nimekirja nende ohvitseride peale, kes mõistavad: Prantsuse, Inglise, Saksa, Itaalia ja Vene keelt; teises järjekorras — kes mõistavad: Leedu, Läti, Soome, Eesti, Rumeenia, Ungari, Serbia, Türgi, Bulgaaria, Rootsi, Hollandi, Daani, Jaapani, Hiina ja Persia keelesid.

Venemaa.

„Rzeczpolita“ 14. veebruarist teatab, et Vene — Hiina — Jaapani lepingu järele on Venemaa kohustatud Hiinale abiks andma 200 tuhat sõdurit sel juhusel, kui Hiinale Ameerika, Inglismaa, ehk Prantsusmaa kallale peaks tungima.

Sama lepingu järele on Jaapan kohustatud Vladivostoki kindluste kõvendamiseks raha andma. Hiina armee, kus 800 tuhat sõdurit, saab ümberõpetatud Vene ja Jaapani instruktorite poolt.

K. U.

Inglise õhujõudude eelarve.

Teatavasti algas Inglise õhujõudude suurendamine 1923 a. õhujõudude programmi teostamiseks 1925 aasta peale esitatud eelarve on üksikute punktide järele järgmine.

1. Õhujõudude palgad ja teised . . .	£ 3.412.000
2. Korterid ladud ja varustus (väljarvatud tehnilised ladud, ja transport . . . . .)	£ 1.459.000
3. Tehniline ja sõjaline varustus (juurearvatud kõik katsetamistööd)	£ 5.650.000
4. Töökojad, ehitused ja maa-alad	£ 2.572.000
5. Tervishoidline teenistus	£ 204.000
6. Õpetegevus	£ 486.000
7. Eriline abi ja tagavara õhujõud	£ 348.000
8. Era lennuasjandus	£ 357.000
9. Meteoroloogia ja mitmesugused teised abiteenistused	£ 131.000
10. Õhuministerium	£ 751.000
Kokku aktiivse teenistuse kulud	£ 15.370.000
11. Mitte aktiivse teenistuse kulud (tagavaras oliivate pooled palgad, pensionid jne)	£ 143.000

Kokku aktiivse ja mitte aktiivse teenistuse kulud . . . . . £ 15.513.000

Kui siia veel juure arvata raha, mida lennuasjanduse peale kulutavad eraettevõtted ja £ 1.320.000, mis admiraliteedi poolt laevastiku õhujõudude peale on ette nähtud, siis saame üldsumma £ 17.129.762, ehk Emk. 20.833.571.600 (arvates £ 1 = Emk. 1800).

Meie vastavate ametkohtade erilise tähelepanu osaliseks peaks saama era-lennuasjanduse peale määratud summa, mis üldsummaga võrreldes õige väikene on.

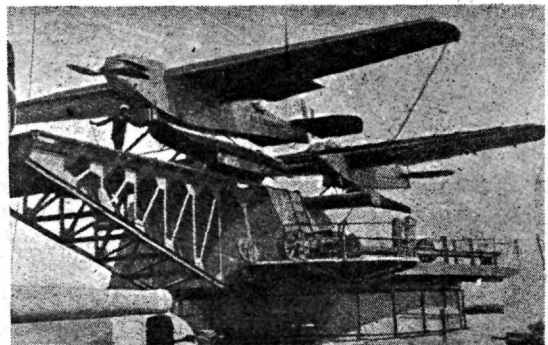
W. P.

Lennukite õhkuviskamine katapultidega lõhkeainete abil.

Silmaspidades raskusi, millega seotud lennukite õhkutõusmine lahinglaevadelt on viimasel ajal katseid korraldatud lennukite õhkuviskamiseks katapultide abil.

Esimene lennuk visati hääde tagajärgedega õhku Ameerika lahinglaevalt „Missisipi“ 14. detsembril 1924 a. Viskeks tarvilik jõud saavutati 14 naela suitsuta püssirohu põlen isega, mille tagajärjel lennuk katapultilt 55 miili kiirusega õhku paisati. Lennuk, mida katseks kasutati, oli 400 HP. „Curtiss“ mootoriga „Glenn L. Martin M. O. 1.“ vaatluslennuk. (Pilt 1 ja 2).

Uued lennukite õhku tõusmise abinõud.

Pilt nr. 2.

Katapultile asetatud lennukid Ameerika lahinglaeval.

Keelnurk.

Loobugem võõrakeelsetest nimetustest kaitseväs!

Rahvustunde süvendamine on parimaks tagatiseks rahva tugevusele. Selle tähtsamaks abinõuks on rahvuslik kultuur, mille aluseks on keel.

On juba palju räägitud „Sõduri“ veergudel sellest, et meie kaitseväge reorganiseerimisel liiga vähe rõhku paneme eestipärasusele. Kaitsevägi, kui rahva kool, peab olema kõige pealt rahvuslik. Kaitseväge koolist läbikäinud kodanik peab läbi imunud olema rahvuslikust tundest. Selle eesmärgi saavutamiseks peab olema rahvusliku kultuuri arendamisel kaitseväs kindel koht. Kaitsevägi ise peab olema rahvuslikult omapäraselt organiseeritud. Sellepärast tuleks kõige pealt kaitseväge nimetused eestipärasaks muuta. Midagi uut välja mõelda sel alal ei saa. Võiks ju luua kunstlikult täiesti uued sõnad, kuid neid on raske ellu viia, raske on uuesti loodud sõnade kaitseväge jerarhilises redelis anda vastav sisu. Nimetused peavad olema oma asendites sissejuurdunud. Sellepärast ei või siin juttu olla mingisuguste täiesti uute sõnade loomisest, vaid tuleb piirduda sellega, et võõrakeelsed nimetused teha eestipärasaks. Seda teed on käinud meie naabrid Soome, Poola ja Läti. Nende ridade kirjutaja, väljaminees toodud põhimõtetest, tahab olla esimeseks katsetegijaks kaitsevaelaste astmenimetuste eestistamisel, ning paneb „Sõduri“ lugejatele arvustamiseks ette järgmise kaitsevaelaste astmenimestiku:

1. Õppur	— pro „noor“	} I. Sõdurid.
2. Ridur	— pro „reamees“	
3. Lülilik	— pro „kapral“	
4. Jagur	— pro „n.-allohv.“	} II. Allohviterid.
5. Rühmik	— pro „v.-allohv.“	
6. Välik	— pro „veltv.“	
7. Lipnik	—	} III. Ohvitserid.
8. Ülemilipnik	— pro „n.-leit.“	
9. Asepäälilik	— pro „leitn.“	
10. Päälilik	— pro „kapten“	

11. Ülempäälilik	— pro „major“	} IV. Vanemad
12. Aseülemik	— pro „kol.-leit.“	
13. Ülemik	— pro „kolonel“	} ohvitserid.
14. Kind-päälilik	— pro „Kind-major“	
15. Kind-ülemik	— pro „Kind-leitn.“	} Kind-kindralid.
16. Kindral		

Toodud nimestiku keeleline põhjendus oleks järgmine: Sõna lülilik oleks tuletud sõnast „lül“, sest et kapral on lüli vanem, „jagur“ on tuletud sõnast „jagu“, sest nimetus vastab jaotilema ametile; „rühmik“ on tuletud vastavalt sõnast „rühm“ (rühma vanem). „Välik“ — see nimetus oleks veltveebel (Saksa Feldwebel — Feld-waibel*) — väljaltegetsev eestipärasena. Vana Eesti nimetus „pealik“ läheb oma tähenduse poolest ühte kapteniga, mõlemad on tuletatud sõnast „pea“ — caput (capitis). „Ülemik“ on tuletud sõnast „ülem“, sellelele vastab umbes keeleliselt „oberst“ (Rootsi „överste“. Mis puutub „asepealiku“ ja „aseülemiku“ nimetustesse, siis vastavad nad keeleliselt prantsuskeelsetele „lieutenant“ ja „lieutenant-colonel“ — „asetäitja“ ja „koloneli asetäitja“. Peale selle näivad nimetused „noor“ ja „reamees“ ebaõnnestunuks — esimene kui omadussõna, teine kui liitsõna. Kohasem oleks noorsõdurit nimetada õppur, missugune nimetus täiesti sisuliselt vastab; „reameest“ võiks aga asendada sõjakalt kõlava „riduriga“.

Toimetuse märkus: Rahvusvaheliste sõnade kõrvaleheitmist ei või pooldada. Pealegi on uued sõnad õnnetuvalt valitud.

Näiteks: Õppur — tähendab üldiselt juba kooliõpilast; lülilik — tanki traktori osa (roomik)

Kui jagur — siis järjekindluse tõttu peaks olema ka rühmur. Ka ei ole ikkagi suudetud kõiki nimetusi eestistada: on jäänud rahvusvaheline kindral.

Kolm kohalikku keelt.

Oskan kõik kolm kohalikku keelt. Palun ausameelseid valitsuse asutuste ülemaid, töös-turisi ja kaupmehi minule võimaldada mingisugust tööd. Keeleproovid allpool järgnevad:

I.

Pulmad Muuksis.

Üks rannavaar täätis rääkida, että Muuksil Sebä-Jaagul pulmad olla. Hakkasinki mõtlema, kuda pääks senna pulma pääsema, että vanamoor kaasatikkumai hakkaks.

Hen hühti: panin hüksigu härigu aisade vahele, tuhja tünuri regu pääle nagu hakkaksin ma menema maa poole silku kauplema. Soidan ma, soidan.

Sain Pudisuole.

Katsu: vana Nubi-Juag seisab ukse label ja heidab käega, et tule, tule, rannavaar! Saad olut!

Läksin kua. Join kua seda hüvin olut suurest kahekorvalisest hühmikust.

Siis soidasin ma jälle. Sain Muuksile ja tuln kohe pulma tallu. Kus ottasivad mind vastu suure roemuga ning panivad istuma laua alumisse otsa see ülemisele kohale! Siis meie soime ja joime ja joime ning soime. Torupill mängus keige aja; nuored tantsusivad ja tegesivad lebu. Meie aga istusime laudas ning soime ja joime ja joime ning soime.

*) Keskaegne Saksakeelne ajasõna „waibelu“ — tegetsema.

Ehtal toodid pikad oled tuppa. Siis need noured verukaelad leivad olgedega passi ja tegesivad muud naljad. Meie aga uinusime pea.

Pääle keset üöda, kui need kuged laalsid, hakkasid perenaane ja tutrukud maukisid kerisele kandema. Kus kandesid pollega ja soelaga nii et himme oli kohe.

Kui olime tousnud, siis soime ja joime jälle. Noured käisid kiriku juurdes, laalatasivad puarid, laasivad püssi ja tegesivad muud lebud. Meie aga soime ja joime ning joime ja soime.

Ning ürgas jälle torupill. Noured jälle tantsusivad, meie aga soime ja joime ning joime ja soime.

Katsusin — sarvekannad suojad, tarvis hakkada koejo mennema. Pulmavaar vottas sebigukaniga ning ütles, et „Säh, pista pouen oma vanamoorige meeletüveneksi“. Pistan see

poue, panin jälle hüksigu härigu aisade vahele ja hakkasin koejo soõtama.

Soidan ma, soidan. . . Sain Pudisuole. Eks sa katsu: vana Nubi Juag seisab jälle ukšelävel ning heidab käega, et „tule, ranna-vaar! Saad olut!“

Mina aga mõtlesin: hakkab teine veel hüskama ja häuskama ning vanu volgojen pärima!“ ning mina vastasin tāmale: „Jah! Ei mina tule!“

Vaat kus siis hässitas koirad mu pääl. Ei olnud siis pedu ei regu pääl, ei regu all, ei haisade vahel, ei missägi. Siis ottasin ma pouest see sebigu kanigu ja viskasin tāmale lougade vahele: „Säh süö, kuradi pergeli pihta. Süö minu vanamoori meeletüvene enese siden“.

Ja läksin tühjanen koejo.

Raamat-teated.

Aurukatlad ja nende abimasinad.

Kokkuseadnud K. Anton, ins. mek. van. leitnant.
217 joonistusega.

Merejõudude staabi väljaanne Nr. 8. 1924 a.

Käesolev raamat on ilmunud Merejõudude staabi väljaandel, kivitrükil ja nähtavasti oma, mereväe sisemiste nõuete ja tarviduste rahuldamisoks. Kuid seda raamatut võivad eduga kasutada ka kõik need, kellel tuleb aurukateldega tegemist teha, iseäranis nendega tegelikud ümberkäijad ja kütjad.

Raamatu ülesande ja eesmärgi kohta ütleb kokkuseadja:

Aurukatelde ehituse põhjalik tundmine, nendega ümberkäimine ja hoolitsemine nende eest nõuab palju enam teadmisi, kui üldse arvatakse, sest et vastutus nende korrasolemise, kui ka mõistliku kütteeaine kasutamise viiside eest sugugi vähene ei ole. Et oma kohuseid korralikult täita võida, peab kütja asja ja oma tööd põhjalikult tundma, peab karsk, korralik ju usaldusvääriline isik olema. Tihti sünnitavad vead ja eksimised, mis asjatundmatu meelest vahest tühised olema näivad, suuri, kahjulikke tagajärgi: teadmatust, hoolimatust ja lohakust võivad sageli suurt kahju ja hädaohtu luua, iseäranis sõjalaevas, lahingu ajal. Ainult siis võib kütja tegevusel edu olla ning tema enese ja kaaslaste julgeolek saavutud, kui ta hädaohtu korral teab, mis õnnetuse ärahoidmiseks ettevõtma peab. Sellepärast peab kütja alati püüdma tarvilikke teadmisi kätte saada, millede varal ta omas tegevuses võib kindlat ning julget seisukohta võtta. Käesolev raamat sisaldab praktilisi näpunäiteid selleks, iseäranis peatükk: „35 käsku kütjale“.

Raamat sisaldab kirjeldusi järgmiste ainete üle: 1. Algmõisted: jooned, kujundid, pind; kehad: kõvad, vedelad ja gaasisarnased.

2. Kehade omadused: ulatavus, läbitungimatus, jägavus, poorid, kohäsioon ehk kokkuhoide jõud, paenduvus, inerts, raskus, paisumine, kokkusurumine.

3. Soojus ja selle levimine (üleandmise viisid): soojuse juhitavus, soojuse konvektsioon, soojuse kiirgamine (kiirte soojus).

4. Kehade paisumine soojuse mõjul. Termomeeter, skaalid. Atmosfääri surve.

5. Aur ja tema sündimine. Auru omandused: kuiv aur, niiske (rõske aur), täisniiske (küllastud) aur, kuumendud aur; auru kondenseerumine.

6. Joonistuste otstarve. Tähtsused joonistustel. Masina ehituse materjaalid.

7. Katlad. Katelde otstarve ja üldine ehitus. Tuletoru ja veetoru katlad. Katlad jämedate ja peenikeste torudega.

8. Tsilinder katel: ahi, tuhakast, tuletorud, suitsu kastid, restide pind, läve, suitsu käigud, ukсед. Tsilindri katelde omadused.

9. Veetorude katlad. Auru kollektor. Vee-kollektor, veetorud. Katelde needimine: ordinaar õmblus, pealekäiv õmblus, vastuseisev pealmise lapiga õmblus. Timmine.

10. Belleville katel. Aurukollektor, veekollektor. Elemendid. Karbid. Rõngad, koonused. Abjude ja tuha kastide ehitus. Isetöötav ehk automaatne katlatoitja. Katla läbipuhe kraanid. Küttegaaside segaja.

11. Normande katel. Katla ehitus ja tema osad. Mormande katlad suitsu otsekohe- ja tagasi käiguga. Normande katla isetöötav toitetasandaja.

12. Jarrov katel. Katla ehitus ja tema osad.

13. Katelde armatuur, proovi kraanid, veeklaasid, kaitse ventiilid. Pea-, auru ehk tompventiilid. Isetöötav tompventiil, läbipuhumise kraanid ja ventiilid, kingstonid, õhukraanid, manomeetrid ja auru torud.

14. Kütteeaine: kivisüsi, kuivad söed; koks, antratsiit, kardiif. Rasvased söed. Kokkusulavad söed. Pruun süsi. Turvas. Briketid. Põlevkivi. Vedel kütteeaine; põlevkivi õli, nafta, bensiin, petrooleum, nafta jäänused ehk masuut.

15. Kütteeaine hoidmine. Sõe iseenesest põlema minemine. Kivisõe koosseis.

16. Põlemise protsessid. Suitsu sündimine. Kütteenete soojuse võime.

17. Kütmine naftaga. Nafta soendamine. Nafta eelsoendajad, filtrid ja puhujad.

18. Õhuandmine katlaruumi. Ventilaatorid. Õhumõõtjad. Õhu kompressor.

19. Worthingtoni pump.
20. Viira pump.
21. Bleeki pump.
22. Belleville pump.
23. Inshektorid. Friidmanni inshektor. Körtingi inshektor.
24. Eshektorid. Prügi eshektor.
25. Katelde hooldamine. Sisemine järelvaatus; pääseluukide kaante kohale panemine. Ventiilide ja kraanide kokkupanemine ja juurdelihvimine. Toppukside pakkimine. Katla armatuuri kokkupanemine.
26. Katelde täitmine veega. Auru tõstmine. Auru ilmumise tundemärgid. Toitmine. Katelde ühendamine teine-teisega ja masinaga. Kateldegaga ümberkäimine käigu ajal.
27. Katlaruumi tööriistad. Põlemise reguleerimine. Sõe kivi paksus resti pinnal. Sõe viskamise viis ahju. Prügi ümberpõletamine.
28. Ahjude puhastamine. Tule- ja veetorude välimine puhastamine. Veepinna järelvalve. Vee-klaaside rikkenemine.
29. Liiga kõrge ja madala vee pinna mõju; abinõud selle vastu. Tulekustutajad.
30. Vee üleskeemine ehk vahutamine kateldes. Soolsuse mõõtmine. Katelde läbipuhumine.
31. Töötavate katelde arvu suurendamine ja vähendamine. Vastuvõtmine katlaruumis. Kütja kohused vahi peal. Vahi üleandmine. Auru ülalhooldamine. Auru põletamine.
32. Katelde korrashoidmine ja parandustööd nende juures; katelde rikkenemise põhjused.
33. Katlakivi sündimine ja selle kahjulikkus. Abinõud katlakivi sündimise vastu. Rasva oluste sündimine ju abinõud selle vastu.
34. Katelde läbisõõmine elektri vooluga. Katelde läbisõõmine õhuga ja sõe happega. Katelde välimine läbisõõmine.
35. Katelde läbisõõmine. Katelde sisemine puhastus.
36. Katelde hoidmine valve ajal. Katelde järelvaatamine ja proovimine. Auru ja vee proov. Vee press.
37. Silindri katelde rikked ja nende parandus. Pragude parandamine katla kere lehtedes. Ahjudes sündinud pragude parandamine. Seestpoolsete lehtede tursumine. Suitsutorude rikkenemine. Lõhkenud torude ummistamine. Tuletorude vahetamine. Abinõud lekkimise vastu, side poltides. Metallide kokkukeetmine (autogeen kokkukeetmine).
38. Veetorude katelde rikked ja nende parandus. Belleville katla elemendi väljavõtmine ja kohale panemine. Belleville katelde torude õiendamine. Torude vahetamine Belleville kateldes. Veejooks koonustes ja muud Belleville katla rikked: mitte õige põlemise järelvalve ahjudes, takistus elementide pikuti vabalt laienemisele, hooletu katelde järelvalve. Torude valtsimine, nende ummistamine ja vahetamine peenikeste veetorude kateldes.
39. Katla armatuuri ja torustiku vigastused ja nende parandamine: veejooks armatuuri flantside ja katla kere vahelt. Ventiilide ja pesade vigastused pindade parandamine. Katsventiilide vigastud. Stopventiilide vigastused. Läbipuhumisventiilide ja kraanide vigastused. Auru torude vigastused. Auru haamer. Veetorude vigastuste parandamine. Veetorude katelde vigastuste põhjused.
40. Abinõud kütjate julgeolekuks. Õhuuksed. Tulekustutajad, päästeluugid. Abinõud, mis katla avarii juures tarvitusele võetakse.

41. Pingutused auru all olevas silindri katlas: pingutused katlas tema osade mitte ühesuguse laienemise tõttu. Abinõud üleliigsete pingutuste ärahoidmiseks. Aurukatelde lõhkenemine.
42. Tuletorude ja veetorude katelde võrdlus, nende hääd ja halvad küljed.
43. Signaali andmise seadised: vile, sireen. Käskude edasiandmise seadised: kõnetoru, mehaaniline telegraaf.

L i s a :

1. Põlemisproduktide (suitsu gaaside) analüüs. Orsat'i aparaat, Arndt'i patent kaal.
  2. Soolsuse mõõtmine keemilisel teel. Brandt'i keemiline soolamõõtja.
  3. Toitevee kõvadus ja selle kindlaksmääramine.
  4. Õli eraldamine aurust.
  5. Auru ülekuumendamine. Auru ülekuumendajad.
  6. Kaitse ventiilide koormatuse väljaarvamine. Kaitse ventiilide vedrude proovimine.
  7. Manomeetrite järelproovimine.
  8. Katla hoidmine läbisõõmise eest tema tegevuse ajal. Toitvete lubja andmise seadised. Brünni aparaat.
  9. Separatuur ehk vee eraldaja aurust.
  10. Detanderid ehk surumistasandajad. Belleville detander. Aurukütte torustiku detander.
  11. Mumfordi automaat toiterregulaator.
  12. Mõned isesugused katelde tüübid: veduri katel. Belleville katel ökonoomaiseriga. Dürr'i katel. Babcox-Wilcox katel. Tornikorft katel. Tornikorft-Shultsi katel. White (Uaiti) katel. Flemmingi katel. Abikatlad. Kaldaasutuste katlad. Liikuvate restidega ahi. Gaasiahjud.
  13. Puhutuse tunde harjutamise tarvidus.
  14. „35 käsku“ kütjatele.
- Raamatu hind on 100 marka. P. U.

* * *

Les armées françaises dans la Granade Guerre. (Prantuse armeed ilmasõjas). L'Imprimerie Nationale väljaandel on ilmunud selle pealkirja all esimene raamat ilmasõja ajaloost, mis kokku seatud Prantsuse kindralstaabi ajaloo jaoskonna poolt. Selle raamatu suurus on 480 lehekülge, kuna aga lisad kokku üle 1000 lehekülge, peale selle veel 38 kaarti. A. K.

* * *

Qued raamatud Kindralstaabi raamatukogus.

- B. Schwertfeger, Oberst. Belgische Landesvertheidigung und Bürgerwacht (garde civique) 1914. 312 lhk. Berlin.
- Gg. Engelbert Graf. Europa und der nächste Krieg. 30 lhk. Berltn.
- Hoepfner, General der Kavallerie. Deutschlands Krieg in der Luft. Ein Rückblick auf die Entwicklung und die Leistungen unserer Heeres-Luftstreitkräfte im Weltkrieg. 184 lhk. Leipzig.
- Kurt Hesse. Der Feldherr Psychologos. Ein Suchen nach dem Führer der deutschen Zukunft. 219 lhk. Berlin, 1922.
- Otto Autenrieth. Der Tag des Gerichts. 78 lhk. Naumburg a. d. S.
- Jean de Pierrefeu. Plutarch hat gelogen. 230 lhk. Berlin, 1923.
- Die rote Armee. Ein Sammelbuch. 134 lhk. Hamburg, 1923.
- P. Wright, captain. Wie es wirklich war. Im Obersten Kriegsrat der Alliierten. 138 lhk. München, 1922.

R. Mewes. Kriegs- und Geistesperioden im Völkerleben und Verkündigung des nächsten Weltkrieges. 672 lhk. Leipzig, 1923.

Artur Dix. Die drei Weltkriege. 31 lhk. Berlin. 1923.

Max Hoffmann. Der Krieg der versäumten Gelegenheiten. 232 lhk, München, 1924.

1925 a. on raamatukogus järgmised väljamaa ajakirjad tarvitada:

Revue militaire Française.

Revue d'Artillerie.

Revue du Génie.

Revue de Cavalerie.

Revue d'Infanterie.

The Army Quarterly.

Artilleristische Monatshefte.

Deutsches Soldaten Zeitung.

Wissen und Wehr.

Militär-Wochenblatt.

Heeresverordnungsblatt.

Militärwissenschaftliche und technische Mitteilungen.

Der Funker.

Suomen Urheilulehti.

Suomen Sotilas.

Suojeluskuntalaisen lehti.

Suomen Sotilasaikakauslehti. Finsk militär Tidskrift. A. U.

Väljamaa sõjaajakirjandus.

Prantsusmaa.

La Revue d'Infanterie, 1. veebruaril 1925. — 1) Prantsuse jalgvägi. — Saksa jalgvägi. — Märkused Saksa kriitika peale Prantsuse meetodide kohta. — Tehnika või moraal, kindral von Taysen. (Kolonel-leitnant Mollard). — 2) Jalgvägi vaenlasega kokkupuutumisesse astumisel, kol. Etienne. — 3) Kaadrite õpetamise meetod. — Harjutus № 4: jalgväe rügemendi tuleplani väljatöötamine kaitseisukorras, commandant Gérin. — 4) 48. diviisi kallaletungid 18. ja 19. juulil 1918, commandant Janet. — 5) Taktika pärast sõda ja tema tarvitamine Idamaal, kolonel-leitnant Glément-Grandcourt. — 6) Jalgväe kohta käivad seadused, dekreedid ja ringkirjad. — 7) Bibliograafia.

Revue du Génie militaire Veebruar 1925. — 1) Vauban'i kunstipärane maitse, kolonel Normand. — 2) Inseneriväe 26./2. kompani poolt 1911 aastal tehtud tööd Fez'i ekspeditsiooni kolonni üleminekuks Bou-Regreg jõesängi suust, kolonel-leitnant Sergeant. — 3) Esimene lokomotiiv Wembey näitusel, major Lazard. — 4) Kreeka inseneriväe pargid 1914—1918 sõjakäigu ajal, Leguay. — 5) Inseneriväe tööd Alshiiiris. — 6) Kõige vanemad sõjaväe pontoon sillad, mida ajalugu tunneb. — 7) Väljamaa ajakirjad. Ühe silla meeskonna juhtumised Mesopotaamias, tõlge The Royal Engineers Journal'ist. — 8) Raamatud. — 9) Bibliograafia. — 10) Ametlik osa. A. K.

Kohus.

Sõjaringkonna kohtu otsused.

Sõjaringkonna kohus oma istangul 23. veebruaril k. a. arutas leitnant Helk'i eesistumisel 5. jalgväe rügemendi endise r.-m. Anton Lauri süüteo asja.

Kohtualust Lauri süüdistati ja leiti süüdi olevat selles, et tema detsembri kuus 1918 a. sõja ajal omast väeosast, 5. rügemendist, Eesti väeteenistusest jäädavalt kõrvalehoidmise eesmärgiga lahkus, oma kodukohta Viru maak. Haljala valda läks, sealt vaenlase — Vene enamliste — sõjavägede ilmumisel vabatahtlikult jaanuari kuus 1919 a. nende teenistusse läks, vaenlase ridades sõjategevusest Eesti vastu kogu aeg osa võttis ja ühes vaenlase vägedega Nõukogude Venemaale taganes.

Venemaal viibis Laur kuni 1922 a. juuni kuuni, millal Eestisse tagasi ilmus.

Kohtualune ennast kohtu ees muus süüdi ei tunnistanud, kui ainult omavoliliselt väeosast lahkumises.

Kohus leidis, et Lauri tegu on kuritegu, mille eest seaduses on karistuseks ettenähtud surmanuhtlus kõikide õiguste kaotamisega, kuid käesoleval juhtumisel arvesse võttes 11-da märtsi 1921 a. Amnestia seadust, mõistis kohus selle sead. § 2 põhjal end. r.-m. Lauri 5 aastaks sunnitööle ühes kõige õiguste kaotamisega.

* * *

26. veebruaril 1925 a. arutas sõjaringkonna kohus major Kromeli eesistumisel järgmisi süüteo asju:

6. jalgväe rügemendi end. kaprali Jüri Tõnnissoni ja end. r.-m. Reinhold Hendriksmanni süüdistati selles, et nemad kokkupeetud nõu ja ettekavatsetud plaani järele Pärnus 1922 a. suvel rügemendi 1. kompani toitlusladust mitmesuguseid kroonu toiduaineid 1460 marga väärtuses kõrvaldasid, kusjuures need ained Tõnnissonile, kui kompani toitlustajale, teenistuse alal olid kätte usaldatud. R.-m. Hendrikson viis kapral Tõnnissoni poolt varastatud ained hoiule oma linnas olevasse korterisse, kust need politseivõimude poolt leiti ja kompanile tagasi anti.

Kohus leidis mõlemad neile ettepanud süütegudes süüdi olevat ja Tõnnissoni pealegi veel selles, et ta 1922 a. juuli ja augusti kuudel rügemendi toitlustajaks olles, tema kätte usaldatud kroonu toiduainetega lohakalt ümberkäis. Lohakus seisis selles, et toiduaineid vedades tema koormad ainult hobusemeeste hoole alla usaldas, ilma et neid ise saatnud ja hobusemeeste tegevuse järele valvanud oleks, missuguse hooletuse tagajärjel toiduaineid peale 4000 marga eest kaotsi läks.

Esimese süüteo eest otsustas kohus Tõnnissonile karistuseks määrata 2 kuud ja 2 nädalat üksikvangistust sõjaväe türmis ja rahatrahvi 1000 marga suuruses, aga teenistuse alal kätteusaldatud riigi vara (toiduainete) hooletu hoidmise eest — 1 kuu lihtaresti ja

mõlemaid vangistusi koostada, ning sõjaväe türmi karistus temal, kui tagavaraväelasel, asendada 5 kuulise vangistusega kodanlikes türmis ilma õigusi kitsendamata, kuid kaprali auastme äravõtmisega.

Hendriksonile otsustas kohus karistuseks määrata 3 kuud vangistust kodanlikes türmis.

Tähelpannes, et mõlemad süüdimõistetud varem kohtulikult karistatud ei ole, ja senini ausalt on elanud, määras kohus neid süüst ja karistusest tingimisi vabastada, kui nemad kolme aasta jooksul uusi süütegusid korda ei saada.

Tõnissoni lohakuse läbi kaotsiläänud toiduainete väärtuse katteks mõistis kohus temalt sissenõuda 4080 marka.

* * *

Sakala jalgväe rügemendi r.-m. Eduard Krabi't süüdistati ja leiti süüdi olevat selles, et tema 30. aug. 1924 a. jäädavalt väeteenistusest kõrvalehoidmise eesmärgiga oma väeosast ära jooksis ja väejooksus oli kuni 26. oktoobrini, mil ametivõimude poolt tabati, ja teiseks, et tema selle aja jooksul temale tarvitamiseks väljaantud kroonu varustust ligi 8000 marga väärtuses omastas ja ärapillas.

Koostatud karistusena mõlemi süüteo eest kohus mõistis r.-m. Krabi 4 aastaks vangiroodu ühes kõigi iseäraliste õiguste kaotamisega ja sõjaväe teenistusest väljaheitmisega, ning ärapillatud varustuse väärtus — 7985 marka temalt sissenõuda.

V. T.

Laskeriist ei ole mänguasi.

Laskeriistaga ümberkäimine nõuab äärmist ettevaatust, pruugib ainult vähe unustada ja ongi õnnetus käes. Praeguste automaat-süsteemiliste revolvrite juures tuleb selle nõude peale palju rohkem rõhku panna. Eriti palju on õnnetuid juhuseid viimasel ajal olnud kaitseväelaste seas. Alles hiljuti laskis kohalikus väeosas ohvitser oma kaaslase ettevaatamatuse tagajärjel maha, jättes leinama perekonna.

Sõjaringkonnakohtu Narva väljasõidu istangul tuli arutusele terve rida sarnaseid süüdistuse asju, kus inimene vastu tahtmist teise elu võtnud ja süütingile sattunud.

13. juulil l. a. võttis N. rügemendi allohvitser Otto Leiter toimkonda määramise puhul kapist püstoli ja hakkas seda voodi ääres istudes puhastama. Revolvri kättevõtmise ajal seisis tema vastas paari sammu kaugusel reamees Vent. Enne kui Leiter veel midagi ette võtta sai, kõlas pauk ja Vent langes läbilastud peaga surnult maha. Laeng oli peaaugust läbi tunginud ja surm silmapilgkne.

Leiter seletas, et ta järele ei olnud vaadanud, kas revolver tühi või laetud on, ja laskeriistaga tarviliku ettevaatusega ümber ei käinud.

Kohus mõistis allohvitseri Otto Leitleri üheks kuuks aresti.

Venna maha lasknud.

Reamees Nikolai Kopp sõitis l. a. suviste pühadel Narova valda oma venna Voldemari juure, kes kohalikus piirivalve kordonis teenis. Kordoni ruumides viibides võttis Nikolai Kopp seinä äärest vintpüssi ja hakkas päästist katsuma. Püss oli aga laetud ja läks lahti. Laeng tungis sama ruumis viibivale Voldemar Koppile kõhtu, kes mõne minuti pärast hinge heitis.

Alles siis, kui õnnetus oli juhtunud, tuli Koppile meele, et enne võõrast püssi ei tohi proovida, kui pole tõendunud, et ta laetud ei ole.

Kohus karistas Kopp'i 4 kuulise vangistusega.

* * *

N. rügemendi reamees Edúart Kütt läks allohvitseri Unterverk'i ja teiste saatel kompani sõjariistade aita, et patrulli minekul revolvert ja padruneid kaasa võtta. Aidas pani Unterverk browningu lauale ja läks eemalt padruneid võtma. Reamees Kütt võttis revolvri enda kätte ja hakkas seda proovima. Revolver oli aga laetud ja läks lahti. Kuul tungis allohvitser Unterverkile vasakult küljest sisse, millele kohe surm järgnes.

Kütt ei teadnud, et revolver laetud oli, sest ladus peavad nad kõik tühjalt seisma; ka ei ole Unterverk teda hoiatanud.

Kohus mõistis r. m. Kütt'i 7 päevaks kasarmu aresti.

Noore neiu maha lasknud.

N. rügemendi kapral Aleksander Pent sai Narvas „Sõdurite kodu“ pidul tutvavaks 19 aastase neiu D-ga, kes vahel Penti pool võõrsil hakkas käima. Ühel õhtul kui jälle mõlemad pidult tagasi tulid, astus D. Penti korterisse sisse. Penti laual seisis laetud revolver, mida D. vaatama hakkas ja meeleskohta seadis, kõneledes, et elu on vilets ja tarvis oleks ots peale teha. Kapral Pent haaranud revolvrist kinni ja tõmbanud D. käest selle ära, kuid Penti käes läinud revolver lahti ja kuul tunginud D-le otsaest sisse, millele silmapilgkne surm järgnes.

Nõnda seletas kapral Pent kohtu ees.

Mis moodi surmamine tõeliselt sündis, seda teab ainult kapral Pent ükski, sest pealtnägijaid seal juures ei olnud. Surmatu omakesed seletavad, et D-l kunagi enesetapmise mõtteid ei olnud.

Kapral Aleksander Pent mõisteti 4 kuuks tirm.

A. L.

Ametlikud teated.

Määratakse teenistusse: Lipnik Kristjan Leinberg, reservist — Ratsa rügemendi, arvates 1. märtsist s. a.

Viakse üle suurtükiväe ohvitseride kutse-liiki: Leitnant Ernst Altmann — II diviisi suurtükiväest.

Noorem-leitnant Julius Kesse — II diviisi suurtükiväest.

Noorem-leitnant Ernst Taul — II diviisi suurtükiväest.

Noorem-leitnant Rudolf Sommer — II diviisi suurtükiväest.

Noorem-leitnant Siegfried Resskoff — II diviisi suurtükiväest.

Noorem-leitnant Evald Paulberg — II diviisi suurtükiväest

Noorem-leitnant Peeter Ainson — II diviisi suurtükiväest.

Noorem-leitnant Ernst Ruusauk — II diviisi suurtükiväest.

Viiakse üle teenistuse huvides: Noorem-leitnant Arthur Sirk, 2. jalgväe rügemendist — sõjaväe ringkonna kohtusse, arvates 1. märtsist s. a.

Arvatakse reservi: Registreerimisele ilmunud arst Johannes Parsmann, registreerimisele ilmunud arst Erich Savary ja registreerimisele ilmunud arst Paul Ustav, kõik kolm arvates 19. veebruarist s. a.

Registreerimisele ilmunud loomaarst Walter Freimann, arvates 19. veebruarist s. a.

Registreerimisele ilmunud loomaarst Hermann Peterson, arvates 26. veebruarist s. a.

Registreerimisele ilmunud arst Jüri Grünthal, arvates 19. veebruarist s. a.

Arvatakse reservi teenistuse huvides: Noorem-leitnant Arnold Näpp, 7. jalgväe rügemendist, arvates 21. veebruarist s. a.

Kustutatakse arstide nimekirjast: Reservi arst Harry Goldberg, kes surnud 13. jaanuaril 1925 a., arvates samast kuupäevast

Käskuri kaitseväele.

Nr. 2648.

Tallinnas, 21. veebruaril 1925 a.

Vabariigi Valitsuse otsusega 20. veebruarist s. a. viiakse üle kindralstaabi ohvitseride kutseliiki, arvates 24. veebruarist s. a., järgmised ohvitserid: kolonel Gustav Jonson, Kindralstaabist; kolonel-leitnant Hugo Kauler, Ranna, õhu- ja sisekaitse staabist;

kolonel-leitnant Emil Kursk, Kindralstaabist; major Paul Triik, I diviisi staabist; major Juhan Järver, Kindralstaabist; major Richard Tomberg, Kindralstaabist; major Jaan Maide, Kindralstaabist; major Mihkel Kattai, Sõjaväe ühend. õpeasut.; kapten Oskar Plaks, Kindralstaabist; kapten Kurt Mollin, Kindralstaabist; kapten Eduard Putmaker, Kindralstaabist.

J. Soots

Kindralstaabi kindral-majoor,
Sõjaminister.

Sõjaministri käskuri.

Nr. 103.

Tallinnas, 27. veebruaril 1925 a.

Vabariigi Valitsuse otsusega 20. veebruarist s. a. on annetatud järgmistele Läti kaitseväelastele Eesti Vabadussõjas ülesnäidatud iseäralise vahvuse ja teenete eest I ja II liigi Vabaduse Rist

I liik 2. järk:

Kindral Peeter Radsin.
Kolonel Karl Ramat
Kolonel Jakov Rušchkkevits.
Kindral Martin Penikis.
Kolonel Martin Hartmann.
Kolonel Eduard Laiminsch.

I liik 3. järk:

Kolonel-leitn. Eduard Aire.
Kapten Herbert Töpfers.
Kolonel-leitn. Hugo Rosensteln.

II liik 3 järk:

Kolonel-leitn. Karl Bojars.
Kolonel-leitn. Jaan-Alfred Aunins.
Kapten Arvid Petersons.
Kapten Martin Kasparsons.
Kapten Karl Priedits.
Leitnant Edgar Ratnieks.
Kolonel-leitn. Artur Dannenberg.
Kolonel Karl Pencis.
Kolonel-leitn. Teodor Skujeniks.
Kolonel-leitn. Voldemar Schenfeldts.
Kolonel-leitn. Karl Dunens.
Kolonel-leitn. Artur Aparnieks.
Kolonel-leitn. Frits Bertulsons.
Kapten August Sirks.
Kolonel-leitn. Arnold Kursche.
Veltveebel Jaan Kalnins.
Reamees Rudolf Opmans.
Kapral Jaan Meksche.
Veltveebel Karl Buscha.

P. Lill

Kindralstaabi Kindral-majoor
Sõjaministri eest.

Käskuri Tallinna garnisonile № 52.

5. märtsil 1925 a.

(Väljavõte).

§ 4.

Käsen allpool nimetatud garnisoni väeosade ülematel määrata kaitseliitlaste väljaõpetamiseks ohvitseri ja allohvitseri järgmiselt:

Tallinna malevkondade jaoks:

- 1) Sv. ühendatud õpeasutuste ülemal anda 3 ohvitseri ja 9 allohvitseri.
- 2) 10. jalgväe rügemendi ülemal (linna malevkonna jaoks) — 1 ohvitser ja 3 allohvitseri.
- 3) Side-pataljoni ülemal — 1 ohvitser ja 3 allohvitseri.
- 4) Auto-tankide divisjoni ülemal — 1 ohvitser ja 3 allohvitseri.

5) 10. jalgväe rügemendi Kalevi pataljoni ülemal (Kopli malevkonna jaoks) — 1 ohvitser ja 3 allohvitseri.

6) Pioneer-pataljoni ülemal (Nõmme malevkonna jaoks) — 1 ohvitser ja 3 allohvitseri.

Määratud ohvitseridel ilmuda pühapäeval 8. märtsil s. a. kell 11 läbirääkimistele Kaitseliidu Tallinna maleva pääliku kolonel Raudvere juure (S. Tartu maantee Nr. 59), kes neid malevkondadesse määrab ja kõik tarvilikud seletused annab.

Ohvitseride määramisel on soovitamav valida need, kes on huvitatud Kaitseliidu teenistusest.

Õppused saavad olema iga teisipäev ja reede kella 18—20 ja pühapäeval kella 10—12.

Õiendus: E. V. Kaitseliidu Tallinna maleva pääliku ettekanne 3. III. s. a. Nr. 29 — 25 a.

J. Unt

Kindral-majoor,
Tallinna garnisoni ülem.

Kroonika.

— Vabariigi Valitsus on otsustanud annetada: III liigi 1. järgu Vabaduse Ristid Läti president Tshakstele, välisminister Meierowitshile, sõjaminister kolonel Pangerskile, end. peaminister Ulmanis'ile end. rahaminister Kalnings'ile ja Läti saadikule Eestis Seskisele, III liigi 2. järgu Vab. Risti välisministri abile Albatsile. Eesti vabadussõjas ülesnäitatud sõjaliste teenete ja iseäralise vahuse eest annetakse I ja II liigi Vabaduse Ristid 29 Läti kaitseväelasele. Ulmanisele ja Kalningsile, kes Eesti-Läti tollitariifide ühtlustamise segakommissjoni liigetena Tallinnas viibisid, andis Riigivanem J. Jaakson aumärki isiklikult Toompea lossis üle.

— Vab. valitsus lubas vastuvõtta ja kanda 89 kaitseväelasele annetatud Läti „Karutapjate“ aumärki.

— Vab. valitsus otsustas vabastada tervislistel põhjustel merejõudude juhataja k. t. meriväe kapten Johannes Hermi aktiiv kaitseväge teenistusest, arvates teda 1. märtsist s. a. erusse vormi kandmise õigusega.

— Vastastikkusel kokkuleppel kohustus Läti maksma 30 miljoni Emk. sõjainvaliididele ja nende perekondade kindlustamiseks, kes langesid Lätimaa vabastamisel. Läti valitsus tasus hiljuti viimase osa sellest summast ära.

— Riigikogu eelarvekommissjon on kaitseministeeriumi eelarve 1.782.518.400 marga suuruses vastu võtnud, kusjuures korralisi kulusid 1.398.771.600 mk. ja erakorralisi kulusid 383.746.800 mrk. Tulused on ettenähtud 14.972.400 marka.

— Narva garnisonis on hariduse ja meelelahutus komisjoni algatusel kavakindlalt hakatud kaitseväelastele korraldama kõne-, näitemängu-, opereti-, muusika ja sega-õhtuid, käsikäes kohaliku karskuseseltsi „Võitlejaga“. Esimene sellekohane etendus oli 3. märtsil. Ette kanti operett „Korneville kellad“. Avamiskõne pidas „Võitleja“ esimees A. Luur. Orkester mängis riigihümni, lasti elada Riigivanemat, vabariigi valitsust ja sõjaministrit. Viimaselt saadi tervitustelegramm.

— 1. märtsil peeti Tallinnas, ohvitseride keskkogu kasiinos ära linnade ja maakondade kaitseliidu maleva esitajate koosolek — keskkogu juhatuse ja vanematekogu valimiseks. Kaitsemaleva keskkogu juhatuse valiti end. Riigivanem K. Päts, Tartu linna maleva pealik kapten Saarsen ja Tartu maakonna maleva pealik kolonel-leitn. Unt. Kandidaatideks valiti Petseri rahvaväe ülem major Soo ja advokaat H. Kuusner, Pärnust. Keskkogu revisjoni komisjoni valiti Tallinna „Kalevi kaitsemaleva“ pealik kapten L. Tõnson, Tallinna linna ja Harju maak. rahvaväe ülem major Saulep ja Järva maak. rahvaväe ülem major Oidermann. Vanemate kogusse valiti: Riigivanem J. Jaakson, Riigikogu esimees J. Tõnisson, kindral J. Laidoner, siseminister K. Einbund, Tartu ülikooli rektor prof. H. Koppel, 2 diviisi ülem kindral E. Põdder ja rkl. Ado Anderkopp. Maakondade ja linnade esitajateks vanematekogusse valiti järgm. isikud: Tallinna ja Harju maak. — ins. K. Maurits, Tartu l. ja m. — ins. Orav, Pärnu l. ja m. — Jakobson, Viljandi ja Järva maak. — Viljandi maakonnavalitsuse esimees Lauri, Võru, Valga ja Petseri maak. — Võru maakonnavalitsuse esimees A. Kohver, Lääne ja Saare maak. — Lääne maakonnavalitsuse esimees A. Saar, Narva l. ja Viru m. — res. kolonel-leitn. O. Luiga. — Peale valimiste arutati teisi kaitseliidusse puutuvaid küsimusi.

Küsimused ja vastused.

Küsimus nr. 9. Kui kaua on õigus järgmisel päeval kantsleil tööst vaba olla Rahvaväe ülema staabis teenival sõduril ehk ametnikul, kes 24 tundi vahetpidamata korrapidaja kirjutaja olnud ja kell 8 hommikul korrapidamise üle annud? Kas peab ta kohe töösse edasi jääma ja kas on asutuse ülemal õigus ainult üks tund puhkeajaga lubada, ning sealjuures nõuda, et korrapidaja ei tohi 24 tunni jooksul korrapidamise ajal magada; jaataval korral — misuguse käsukirja, määrustiku või juhtnõori põhjal? Kas naisametnikud on kohustatud korrapidajaks kirjutajaks olema? Kuidas on lugu korrapidamisega, kui suurem jagu ametnike naisterahvad oleksid ja neid korrapidajaks määrata ei saa?

Vastus. Selle kohta mingisuguseid üldiseid juhtnõure ei ole. Sellesarnaste asjade korraldamine kuulub täielikult väeosa või asutuse ülema võimupiiridesse.

Küsimus nr. 10. Kuidas märgitakse nende sõjaväelaste aukraad ametlikule paberile, kes on rügemendi käsukirjaga kinnitatud: 1) noor. telefonisti, 2) noor. motoristi, 3) noor. raadiotelegrafisti ja 4) noor. telefonisti kohale ja selle koha järele, kus nad kinnitatud on, ka vastava palga saavad: kas reamees, kapral, noor.-allohvitser jne. või ametikoha järele?

Vastus. Neil kohtadel teenivate sõjaväelaste ametlikkusesse paberitesse märgitakse see aukraad, mis neil tegelikult on.

Sv. ülemjuhataja 1919 a. käsukirja nr. 703 põhjal rahvaväelastele, kes riviteenistuses ei seisa, aukraadisid üldse anda ei tule, vaid neid peab nimetama ainult ametite järele. Nõndasama peab ka nimetama ameti järele neid rahvaväelasi, kellel kaprali, allohvitseri ehk veltveebli aukraad on ja kes riviteenistusest ümber on paigutatud teiste (rivitu) kohtade peale.

Neil sõjaväelastel, kes teenivad sarnastel ametkohtadel, kus auastmed koosseisu tabelis pole ette nähtud, on Sõjamin. ksk. nr. 279 — 1924. järele õigus kanda aukraadi tunnuseid vastavalt palgale.

Küsimus nr. 11. Kes on kohustatud asutustes ja sõjaväe osades, kus sõjaväelastele valmissöögi asemel söögiraha maksetakse, tarvisminevad söögikeeduabinõud muretsema: kas asutus ehk väeosa, või toiduraha saajad sõjaväelased?

Kumb pool kannab paranduskulud tähendatud abinõude ärakulumise (mitte katkitemise) puhul?

Vastus mõlema küsimuse peale. Toiduraha saajad sõdurid — saadava toiduraha arvel.

Varsti ilmub trükist

„Sõduri“ väljaandel

Jalgväe määrustik

I osa.

Väljavõte: §§ 66—168 uues redaktsioonis.

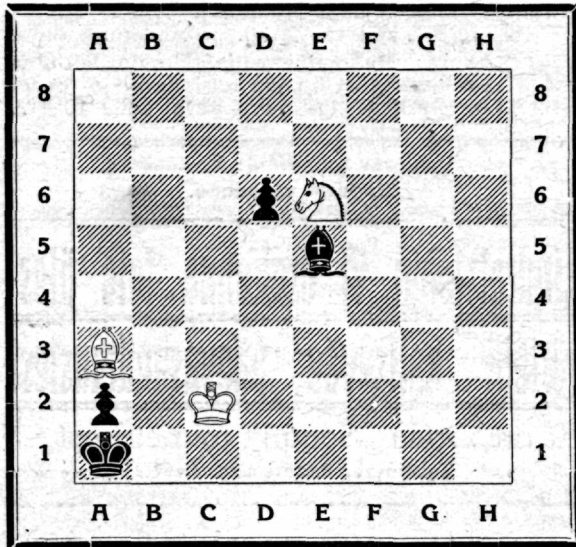
Korraldatud Kaitseliidule.

Malenurk.

Toimetaja A. Burmeister.

Ülesanne № 13.

Kokkuseadnud dr. L. Lazarus (Budapestis).
Mustad

Valged.

Valged: Kc2, Oa3, Re6.

Mustad: Ka1, Oe5, Ea2 ja d6.

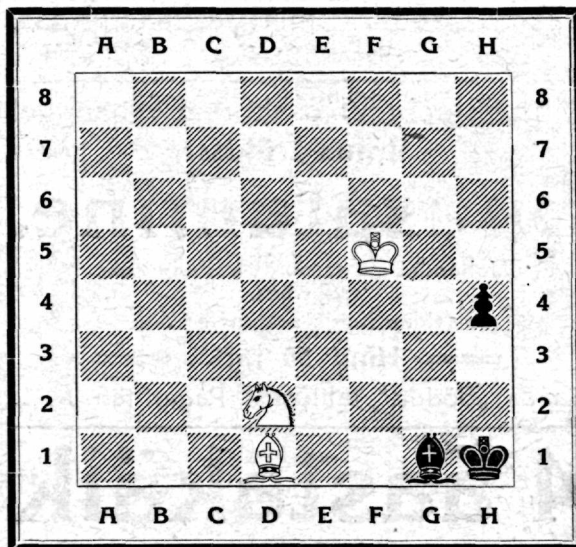
E = ettur = soldat.

Valged algavad ja annavad matt kolme sammuga.

Lõpumäng № 9.

Kokkuseadnud A. Troitsky.
(Tema hiljuti Berliinis ilmunud raamatust).

Mustad.

Valged.

Valged: Kf5, Od1, Rd2.

Mustad: Kh1, Og1, Eh4.

Valged algavad ja võidavad.

A. Burmeisteri lõpumängu № 2 lahendusest
on teine variant trükivea tõttu ära jäänud.

See teisend on järgmine:

1. d7—d8 saab ratsameheks†) Kf7—g7,
2. Wh3—h7†, Kg7—g8,
3. Wh3—h8†, Of6:h8,
4. Rg6—e7†, Kg8:f8,
5. Re7:f5.

Mäng jääb viigi peale (remis).

Ülesande № 10 lahendus.

1. La4—a1, Ke5:f4 (—e4, —d4),
2. Vb2—b4 annab matt.

1. (La4—a1), Ke5—f6,
2. Vb2 b7 annab matt.

1. (La4—a1), Og5:f4,
2. Vb2—e2 annab matt

1. (La4—a1), ükskõik,
2. Vb2—b4 annab matt.

Lõpumängu № 4 lahendus.

1. e5—e6, Oa2:e6,
  2. g7—g8 saab lipuks†, Oe6:g8,
  3. f6—f7, O ehk K:f7.
- Valge kuningas on suitsus.

Õiged lahendused saatsid:

Ülesandele № 6:

Martin Villemson (Pärnust);

Ülesandele № 7:

kadett K Ramul (Tondilt);

Ülesandele № 8:

kapt. P. Feofanov (Kalevi pat.), kapt. Treder (Viljandist), n.-leitn. L. Saar (Võõbsust), kad. K. Ramul (Tondilt), veltv. A. Mänd (Pärnust), v.-allohv. Anton Pugal, kapr. Truusman (Võrust);

Ülesandele № 9:

kapt. O. Mullas (Sv. üh. õpeas.), n.-leitn. L. Saar (Võõbsust), veltv. A. Mänd, v.-allohv. A. Pugal;

Ülesandele № 10:

kapt. J. Aro (Kalevi pat.), kapt. O. Mullas (Tallinnast), kapt. P. Feofanov (Kalevi pat.), veltv. A. Mänd (Pärnust), Raoul Pärnpuu (Tallinnast).

Lõpumängule № 3:

kadett K. Ramul;

Lõpumängule № 4:

kad. K. Ramul (Tondilt), Raoul Pärnpuu (Tallinnast), Martin Villemson (Pärnust), v.-allohv. Anton Pugal.

Ülesande № 8 lahendus.

1. We5—e1, Oh8—d4, We1—h1 annab matt.
2. We5—e1 We8—e1, Ld4—h8 annab matt.

Ülesande № 9 lahendus.

- Ed5—d6, Rf7—e5, või d6, või g5,
Re3—d5 Kh5—g4,
Rd5—f6 annab matt.

Ülesande № 10 lahendus.

- Wb2—e2l Ke5—f6,
La4—a1 annab matt.

Sport, loengud, piduõhtud.

Tallinna Garnisoni „Sõdurite Kodu“.

Esmasp., 16., kell 19—20. Loeng: Rakendusfüsioloogia sõjaväes loomade ja inimeste kaitseabinõuna“, — Dr. Grünvaldt, Sõjakooli lektor.

Teisipäeval, 17., kell 19—20.30. Võimlemise õhtu. Kesknädalal, 18. Ohvitseride õppus.

Neljapäeval, 19., kell 19—20.30. Võimlemise õhtu.

Reedel, 20., kell 19—20. Sõjaministri vanema käskudetaõtja ohvitseri kolonel Simon'i loeng: „Läti presidendi külaskäik meile Vabaduse pühal ja muljed.“

Laupäeval, 21., kell 20—2. Sidepataljoni õpekompani korraldusel toimepandav sega eeskavaga pidu-õhtu.

Pühapäeval, 22., kell 20—24.30. Harju maak. rahvaväe ülema komando poolt korraldatav pidu-õhtu, sõjaväe orkestri saatel.

Esmaspäeval, 23., kell 19—20. Loeng: „Kodusõja taktika“, major Martin, Kindralst. valitsusest. Teisipäeval, 24., kell 19—20.30. Võimlemise õhtu. Kesknädalal, 25. Ohvitseride õppus.

Neljap., 26., kell 19—20.30. Võimlemise õhtu.

Reedel, 27. kell 19—20. Loeng: „Missugune toitmise viis on kõige otstarbekohasem“, — Dr. Grünvaldt, Sõjakooli lektor.

Laupäeval, 28., kell 20—2. Sv. ühend. õpeasut. õpepatari poolt kursuste lõpu puhul korraldatav pidu-õhtu.

Pühapäeval, 29., kell 20—2. Sv. ühend. õpeasut. allohvitseride õpepat. poolt korraldatav pidu-õhtu.

Esmaspäeval, 30., kell 19—20. Sõjaministri vanema käskudetaõtja ohvitseri kolonel Simon'i loeng: „Allohvitseride koolide ajalugu, arenemine ja tähtsus meil ja naaberriikides“.

Teisip., 31., kell 19—20.30. Võimlemise õhtu.

M ä r k u s: Raamatute väljaandmine „Sõdurite Kodu“ raamatukogust on iga teisipäeval ja reedel kella 17.30—19.30 ja iga pühapäeval kella 10—12.

Vastutav toimetaja: E. Limberg.

„Sõduri“ väljaanne.

Kindralstaabi VI osakonna foto ülevõtteid kaitseväe päevasündmustest

on saada „Sõduri“ toimetusest

— Tallinnas, Pagari tän. № 1. —

Ilmus trükist.

PROPAGANDA

kui uus võitlusabinõu
::: meie aja sõjas. :::

H. KAULER,
kolonel-leitnant.

See raamat on tähtis igale kaitseväe tegelikule juhile ja õpetajale. Tema peaks leidma aset käsiraamatuna iga kompani ülema, noorema ohvitseri ja allohvitseri õpevahendite hulgas. Väeosad peaksid omast summast varustama temaga kõik omad allosad.

— Hind 60 marka. —

Raamat on saada: „Sõduri“ talitusest, Tallinnas, Pagari tän. № 1, tuba 50 ja kõigist muudest „Sõduri“ kirjanduse müügikohtadest.

Ilmus trükist

Kindralstaabi 6. osakonna väljaandel

Suurtükivägi

tema otstarve, omadused ja ülesanded mida teiste väeliikide juhid suurtükiväest peavad teadma.

— Hind 25 marka. —

Saada „Sõduri“ talitusest, Tallinnas, Pagari tän. № 1.

Kindralstaabi VI osakonna väljaandel

ilmus trükist:

Suusatamine.

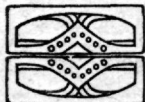
Juhendid suusaspordi kasutamiseks sõjaväes.

Sisaldab hulga selgitavaid pilte.

— Hind 50 mrk. —

Saada „Sõduri“ talitusest, Pagari tän. № 1.

„Sõduri“ 1924 aastakäik

On kokku köidetult igale sõjaväelasele kui ka eraisikule kasulik ja huvitav raamat!

Saada „Sõduri“ talitusest ainult 300 marga eest!

